

गुणु जातक मुनाः

Dhamma.Digital

सम्पादक :

भलु ज्ञानपूरुणलक

गुपु जातक मुना

सम्पादक :

भिक्षु ज्ञानपूर्णिक्

Dhamma.Digital

प्रकाशक :

हेराकाजी सुजिका

नागबहाः, यल ।

प्रकाशिका :

हेराकाजी सुजिका

नागवहाः, यल ।

न्हापांगु सफू- १०००

ने. सं. १०९७

बु. सं. २५२१

बि. सं. २०३४

Dhamma.Digital

थाकू :

सुभाष प्रिन्टिङ्ग प्रेस

नकबही, यल ।

फोन. २११९१

विषय सूची:

जातक	क्र: ल्या: व भाग	पौ ल्या:
१. मखादेव जातक	२२५-१	१-४
२. मुख-विहारी जातक	२२९-१	५-८
३. लक्खण जातक	२३३-१	५-११
४. वातमिग जातक	२५०-१	१२-१७
५. सत्तु-भस्त जातक	४०२-४	१७-३०
६. सतधम्म जातक	२५८-२	३१-३४
७. चुल्ल पदुम जातक	२९९-२	३५-४२
८. कण्हदीपायन जातक	४४४-४	४३-५४
९. गंगमाल जातक	४२१-४	५५-६८

Dhamma.Digital

प्रकाशकीयः

बीगु मध्यय् ज्ञां इना बीगु दकसिबे तःधं । ज्ञां मन्त कि नये त्वने पुने दुसां ध्वां जुइ यः । ध्वां जुल कि धन जन सम्पत्ति नं बुलुहं बुलुहं पाः जुया वने यः । बांलाक बिचाः संचाः याना तये मफये यः । उकिं न्ह्याम्हसित नं ज्ञां माः ।

ज्ञां दयेकेत यक्व दयेक न्यना सयेका सीका तयेमाः । अथे सयेका सीका तये माःगु मध्यय् अप्वः ज्ञां दयेका थथःपिनिगु चरित्र सुधार यायेत ग्वाहालि जुइकीगु नैतिक शिक्षा नं छगू खः ।

उजागु हे शिक्षा बीगु छुं सफू छगू चौधंचा जक जूसां छांय् थमजुइमाः छापे यायेगु मेनसुवा दया वया च्वंगु खः । संयोगवस नागब्रहाःया हेराकाजी सुजिकां पूज्य ज्ञानपूर्गिक भन्तेयाके प्रार्थना याना उगु जिगु मनसुवा पुवंका बिल । लिसें काय् जुजुरत्न शाक्यं नं थःगु नुगः स्वां ह्वयेका व्यगुलि भ हे लय्ताल ।

थुगु “गुपु जातक मुना” सफू पिक्कायेत सम्पादनया अभिभार कया थःगु असूल्य समय बिया बिज्यागुली वस्पोल भन्तेयात दुनुगलं निसें भित्तुना च्वना ।

थुगु सफू ब्वना ब्वंमिपिसं थःगु जीवनय् भिगु शिक्षा, बिचाः व भावना पिज्वयेका थः कत निखलसितं भि याये फयेमाः । लिसें थुगु पुण्यया हेतुं दुःखं जाया च्वंगु थ्व शरीर बारबार घाना जुइ म्वाक याकनं निर्वाण सम्पत्ति नं लाभ याना काये दयेमाः ।

छुं खं:

थौंयागु युग शिक्षाया युग खः । न्हाथिजाम्हसित नं शिक्षा आवश्यक जुइ धुंकल । मसः मस्यूगु सयेके सीकेगु शिक्षा खः । मस्यू मथूगु सोका थुइका बीगु शिक्षा खः । शिक्षा दत कि मनु शिक्षित जुइ । वयाके बांलागु गुणत यक्व दइ । व शिष्टाचारा जुइ, भलादमी जुइ । सभ्यता दुम्ह व सुसंस्कृतम्ह जुइ ।

तर गबलें गबलें शिक्षा शिक्षित जुइत मजूसे अहं मम भाव वृद्धि यायेत जू वने यःगुलि शिक्षा सयेके सीकेगुली नं थौं कन्हे बडो हे होश याये माःथें च्वं । शिक्षा जक धयां मज्यू, छु गुजागु शिक्षा खः, ल्यये माःथें च्वं ।

शिक्षाया प्रकार तताःजि दु; सामाजिक, राजनीतिक, आर्थिक, धार्मिक-शिक्षा, अथे हे मेमेगु नं । छगू छगू शिक्षाय् यक्व यक्व कच्चा मच्चात दु । नाना पण्डितया ग्वाच्य जा था धार्थे शिक्षा तताःजि दुगुलि हे शिक्षा सयेकीपि नं ताल तालयापि दया वया च्वन । अथे मजुइक शिक्षाया गुगु उद्देश्य खः, व अनुह्य जुइ कथंया शिक्षा मानव मात्रयात अत्यावश्यक खने दु ।

मनूयात नये त्वने पुने जक दयां मगाः । वयात थःगु जीवन आः नं लिपा नं सुथं लाकेगु लॅपु क्यनीगु शिक्षा नं मदयेक मगाः । बिना नैतिक गुण धमेया अभिवृद्धि मनु मनु जुइ फइ मखू । उकि उगु गुण धर्म दयेकेत थःथःपिनिगु मन, वचन व कम भिका जीवन थाते लाकेत थःगु जीवन लिसे स्वापु दया च्वंगु घटनां जाया च्वंगु खँत नं शिक्षाया रूपय् ग्रहण यायेगु मानवया परम

(ख)

कर्तव्य खः । थुगु कर्तव्य पथय् न्ह्यग्वाका संसारयागु स्थिति थुइका
न्ह्यलं चायेका बीगुली जातकं तःधंगु भूमिका म्हिता च्वंगु खं छपु
निपु जातकीय घटना लुमकेव हे सी दु ।

ध्व हे प्रसंगय् मखादेवादि गुपु जातकं छु छु घया च्वन;
छको सारांश कथं नुगलय् थनेगु बेश जुइ ताया ।—

तयुगु सँ छपु बुया वयेवं थारा न्ह्या, जीवनया अस्थिरता खंम्ह
महान् ऐश्वर्यशाली जुजु मखादेवं मखादेव जातकय् घया च्वन,
“थ्व जिगु आयु हरणयाइगु तयु-सं छयनय् बुया वल । देवदूत प्रकट
जुल । आः थ्व जिगु प्रव्रजित जुइगु (अथवा संसारय् बुत्तुबुला
जुइगु तृष्णादि स्वभावयात तोता छ्वयेगु) समय थ्यंक वःगु खः ।”

थु नी तपं तया सुख-विहारी जातकय् दुध्याःगु घटनां छु
घया च्वन, भद्रिय स्थविरयागु वर्तमान अनुभवं पिज्वःगु प्रव्रजित
जुइ धुंका व्यक्तयाःगु वस्पोलयागु उद्गार वर्णन छको थुकथं लुमके
‘आः जि अरहन्त जुल । सुं पाले बहरा नं म्वाल । सुं खना ग्याये
नं म्वाल । जंगलय् जूसां स्वतन्त्रं चाहिले दत । अहो सुख ! अहो
सुख !!” अले थ्व हे जातकय् बोधिसत्वया थकालिम्ह शिष्ययागु
उद्गारयात पुष्टि याइगु थ्व धापु नं कम रोचक मजू, “गुम्हसित
मेपिसं रक्षा मयाः । गुम्हसिनं मेपिन्त रक्षा मयाः । राजन् !
कामगुणय अनपेक्षितम्ह व हे ब्याक्ति सुखं च्वनी ।”

शिक्षित खः व मखु, ज्ञां दु व मदु, बुद्धि गाः व मगाः, विवेकी
जू व मजू गुलि पाः थ्व खं लक्खण जातकं बांलाक सूचित याना
चवं ।—

“सदाचारी जुया श्रेष्ठ जीवन हना च्वंम्ह ब्यक्ति उन्नति हे जुइ । थ.गु जाति समूहयात ल्यू ल्यू तथा वःम्ह लक्षण मृगयात स्व । जाति संघं अलग जुया याकचा वःम्ह थ्व काल मृगयात छिमिसं खन मखु ला ?” थ्व गुजागु प्रशंसा व उपहास !

रस-तृष्णा गुलि ग्यानापु वात्समिग जात्कं ध्वाचुक धया च्वंगु दु, “निवास स्थान वा पासापिनिगु सहवासया आशक्ति रसया आशक्तिथें मभिं मजू । घोर जंगलय् च्वनीम्ह चलायात नं रस द्वारा संजयं बसे काल ।”

अनमेल विवाहया कारणं गुलि गथे दुःख सी माले यः, व गुलि खतरनाक सत्तु-भस्त जात्क थुकिया ज्वलन्त प्रमाण खः । “थीया चरित्तं देवो पि न जानाति = अर्थात् मिसायागु चरित्र द्यवं तकं सीके मफु,” थ्व खँ गुलि सत्य खः, थ्व नं थुकिं क्यना च्वंगु दु।

अधार्मिक जीवन वृत्ति व जात्याभिमान गुलि भयानक थुकि-या बारय् सतधम्म जात्क बडो ब्यंग्गात्मक व मार्मिक जू ।

अले च्चुल्ल पटुम जात्क ला मिसा चरित्र ब्ययेगुली व स्त्री-माया विचित्र धका क्यनेगुली थःगु हे पहःयागु जुल ।

अथे हे मानव चरित्र छु छु गथे गथे जुइ यः, इमिगु रहस्य छु खः, सत्यया वास्तविक प्रभाव गुलि च्व न्ह्या, थुमिगु चित्रणय् कण्हदीपायत्त जात्क कम महत्वपूर्ण मजू ।

वर्थे तुं मानव-कामना, इमिगु इच्छा व आकांक्षाया स्वरूप छु खः, कामना गुलि दुष्कर त्याज्य खः गंग्मालु जात्कया थ्व न्ह्यसःया लिसलं बांलाक धया च्वं, “जित निभालं छ्वयेका च्वगु मदु । जित कामनातयेसं छ्वयेका च्वन । हे राजन्, जिके अने ।” प्रकारया कामनात दु । इमिसं जित छ्वयेका च्वन । निभालं

(घ)

मखु ।" साथय् चायेका चवनेगु विवेक गुलि ग्यसुला थ्व नं थ्व हे जातकं थये धका न्हब्रया च्वंगु दु, "हे कामना ! जि छंगु हा खंके धुन ; छ संकल्प-विकल्पं जन्म जुइम्ह खः । आः जि संकल्प-विकल्पतयेत थने मखुत । थुकथं हे कामना ! छ खने दयेक वये फइ मखुत ।"

वस्तुतः मानवया मूल्यांकन जातकया घटनातयेसं प्रत्यक्ष व अप्रत्यक्ष रूपं याना च्वंगु दु । गबले थुकियागु महत्व प्रत्येक मानवं थुइकी, अबले इपि घात्थें शिक्षितपि जुइ फइ । थ्व सूचं नैतिक शिक्षाया भण्डार जातकं बिया च्वंगु दु ।

थ्व "गुपु जातक मुना" सम्पादित सफू पिकायेत श्रद्धा तथा बिज्यापि बुद्धमाया शाक्य व वस्पोलया काय् जुजुरत्नपि अति हे सौभाग्यशालीपि खः । गुपिनिगु श्रद्धाया स्वाँनं याना सकसितं नैतिक शिक्षाया सुगन्ध इना बीगु सुअवसर चूलाका बीगु प्रेरणा बिया बिज्याये फत ।

थुगु ज्याय् हःगाः ब्यूम्ह हेराकाजो सुजिका, चवयेगुली ग्वाहाली ब्यूम्ह केहे अनागारिका उत्पलवर्णा वथें सफू याकनं पिथनेगुली थाकु मचासे थःगु कर्तब्य पूर्वका बिज्यापि सुभाष प्रिन्सिप्ल प्रसया परिवारपि सकसिगुं प्रति जि अतिकं आभारो जुया च्वना ।

अन्तय् थुकथं हे सहयोग व ग्वाहालि बिया सकलें बुद्ध-शासन, शिक्षा, समाज व नैतिकतायात ब्वलंके फूपि जुइ फयेमाः धका सदां आशिका यानाव च्वने ।

०३४ भाद्र १२ गते
नगर मण्डप श्री कीर्ति विहार,
कीर्तिपुर ।

—सम्पादक

मखादेव जातक

धर्तमान-कथा

“उत्तमङ्गलहा मह्य” धव गाथा शास्ता जेतवने च्वना
बिज्याबले महाभिनिक्रमणया बारे आज्ञा जुया बिज्यागु खः ।

छगू समयय् भिक्षुपि धर्म-सभाय् मुना बुद्धया अभिनिक्रमण
बारे प्रशंसा याना च्वन । तथागतं धर्म-सभाय् बिज्याना भिक्षुपिके
न्यना बिज्यात- “भिक्षुपि, छिमि छु खँ ल्हाना च्वना ?”

“शास्ता, मेगु खँ मखु, छपिनि अभिनिक्रमणया बारे प्रशंसा
याना च्वनागु खः ।”

“भिक्षुपि, तथागतं आः जक अभिनिक्रमण याना वयागु
मखु, न्हापा नं याना वयागु दु ।”

“अय्सा भगवान शास्ता, उगु खँ नं सीके मास्ति वः” घका
भिक्षुपिसं निवेदन यात । अले बुद्ध' न्हापाया खँ आज्ञा जुया
बिज्यात ।

अतीत-कथा (न्हापाया खँ)

न्हापा विदेह देशया मिथिला नगरय् मखादेव धंम्ह धार्मिक जुजु दया च्वन । व जुजु चय्प्यद्वः दँ तक मचा जुया म्हिता अनं चय्प्यद्वः दँ तक युवराज जुया हानं चय्प्यद्वः दँ तक महाराज अथवा जुजु जुल ।

छुं दिं लिपा जुजुं नौयात घाल- 'पासा कप्पक, गुबले जिगु छघने तुयुगु सँ खने दइ, अबले जित घा न्हेला ?'

छन्हु जुजुया सँ खाबले हाकुसे पिपि मपि घागु सँ दुगु छघने नौ नं तुयुगु सँ छपु खन । अले जुजुयात निवेदन यात- 'महाराज, छःपिनि छघने तुयुगु सँ छपु बुया वल ।'

'पासा, अयसा व सँ पुया जिगु ल्हाती ति ।'

जुजुं अथे घायवं नौ नं लुंयागु चिम्तां तुयुगु सँ पुया ल्हाती तया बिल । उगु समयय् जुजुया आयु चय्प्यद्वः दँ बाकि दनिगु जुया च्वन । तुयुगु सँ खनेवं जुजुयात यमराज हे न्होने दँ वथें जुल । हानं हाना हाना छ्वया च्वंगु छेँ दुने च्वं च्वनागु थें जुल । वं थःत थःम्हं 'मूर्ख मखादेव, तुयुगु सँ बुया वये घुंकल, आःतक छं ऐश्वर्य परित्याग यायेगु चित्त वयेके मफुनि' घका धिक्कार यात । अने तने मती वया जुजुयात भ्याभति हे न्हाइपु मताल । तुयुगु सँ बुया वःगु विचार यायां जुजुया नुगः पुना वल । तुरन्त हे गृह त्याग याना वनेगु विचार वल ।

अले नीयात सःता वयात जीवन भर तक नये त्वने गाःगु
छगू लाख तक आमदानो वइगु गाँ छगू बक्सिस बिल ।

अनंलि थः तःधिम्ह काय्यात सःता थथे घाल- 'बाबु, जिगु
छचने तुयुगु सँ बुया वये थुं कन । आः जि बुढा नं जुल । मनुष्य
सुख भोग नं आपालं याये धुन । आः दिव्य भोग माः वने । छं
थ्व राज्य बां नाक संचालन याः । जि प्रब्रजित जुइ । मखादेव-
आम्रवने च्वना योगाभ्यास याये ।'

जुजु प्रब्रजित जुइ धंगु खँ न्यंक नं फैले जुल । अले मन्त्री-
गणपि वया जुजु याके न्यन- 'महाराज, छु कारणं प्रब्रजित जुया
बिज्यायेगु ?'

जुजुं मन्त्रीपिन्त तुयुगु सँ लहाती तया थ्व गाथा व्वना न्यंकल

उत्तमऋषिहा म्हा, इमे जाता वयोहरा ।

पातुभूता देवदूता, पब्वज्जा समयो म्म ॥

[थ्व जिगु आयु हरण याइगु तुयु सँ छचने बुया वल । देव-
हूत प्रकट जुल । आः थ्व जिगु प्रब्रजित जुइगु समय थ्यंरुः वःगु
खः ।]

थुकथं घया जुजु व हे दिने राज्य तोता ऋषि प्रब्रज्या अनु-
सारं प्रब्रजित जुया मखादेव घयागु आम्रवने च्वना बिज्यात ।
च्यप्यद्वः दँ तक प्यंगू ब्रह्मबिहार भावना याना अनं परलोक जुया
ब्रह्मलोकय् जन्म जू वन । ब्रह्मलोकय आयु दतले च्वना अनं
च्युत जुया मिथिला देशय् निमि धंम्ह जुजु घायेका जन्म जुल ।

जुजु जुया थःगु वंश सम्हाले याना चवना बिज्यात । अले हानं
बुढा ज्वीका आम्रवनय् वना व्रह्मविहार भावना याना अनं हानं
ब्रह्मलोकय् तुं जन्म जू वन ।

थुकथं शास्तां 'भिक्षुपि, तथागतं थ्व जन्मय् जक महाभिनि-
हक्रमप्य याना वयागु मखु, न्हापानं याना वयागु' दु घका
प्रकट याना बिज्यात ।

थ्व धर्मदेशना हया प्यंगू आर्य सत्य प्रकाश याना बिज्यात ।
थ्व उपदेशं गुलि श्रोतापत्ति, गुलि सकृदागामि गुलि अनागामि
जुल ।

तथागतं न्हापायागु व आःयागु घटनाया च्वः प्वः मिले याना
जातक मिले याना बिज्यात । उगु समयय् याम्ह नी आः याम्ह
आनन्द, काय् राहुल, मत्तादेव ला जि हे खः ।

Dhamma.Digital

सुख-विहारी जातक

वर्तमान-कथा

“यत्तच्च अत्तजे न रक्खन्ति” — एव गाथा बुद्धं अनुप्रिय नगरया लिक्क अनुप्रिय आम्रवनय् चवना च्वंम्ह भद्दिय स्थविरया वारे कना बिज्यागु खः ।

सुख पूर्वक चवना च्वंम्ह भद्दिय स्थविर नापं खुम्ह क्षत्रिय कुमारपि व उपालि नाप न्हेम्ह प्रब्रजित जूगु जुया चवन । उरि न्हेम्हय् भद्दिय स्थविर, किम्बल, भूगु व उपालि स्थविर अरहत्त पदय् प्रतिष्ठित जुल । आनन्द श्रोतापत्ति फलय्, अनुरुद्ध दिव्य चक्षु लाभी थें देवदत्त ध्यान लाभी जुल ।

भद्दिय स्थविरया थःगु राज्यय् चवना च्वंन्वले थः सुरक्षित जुइत आपालं पाले पहरा तया च्वं च्वंगु जुया चवन । अन्वले राज दवरिय् थःगु कोठाय् चवना च्वंसां मेपिसं छुं याः वेला घका ग्याना चवने माःगु तर प्रब्रजित जुइ धुंका वस्पोलं थःगु सुखया वर्णन थथे याना बिज्यात—

“आः जि अरहन्त जुल, सुं पाले पहरा नं म्वाल । सुं खना ग्याय् नं म्वाल । जंमलय् हे स्वतन्त्रं चाहिले दत ।” थःगु एव हे प्रशन्नताया अनुभूति वस्पोलं न्हाबले थुगु उद्गार द्वारा प्रकट याना बिज्याइगु जुया चवन “अहो सुख, अहो सुख ।”

एव सः न्यना मेपिसं भगवान बुद्धयात निवेदन यात— ‘भद्दिय स्थविरं थःत थःम्हं अरहन्त घका उद्घोषण याना जुया चवन ।’

“भिक्षुपि, भद्रिय आः जक सुख पूर्वकं च्वना च्वंम्ह मखु.
न्हापा नं सुख पूर्वक हे च्वना च्वंम्ह खः ।”

अले भिक्षुपिसं व खं स्पष्ट यायेगु निवेदन यात—

अतीत-कथा (न्हापाया खं)

न्हापा बाराणसी ब्रम्हदत्त जुजुं राज्य याना च्वंगु जुया च्वन । बोधिसत्व आपालं नां दंगु कुले ब्राम्हण धायेका जन्म जुल । वयात भोग सम्भत्ति यक्व दःसां सुख ऐश्वर्य्य च्वनेगु इच्छा मन्त । ऋषि प्रब्रज्या जुया हिमालय पाखे वन । अले वयात च्यागू समापत्ति ध्यान नं प्राप्त जुल । वया न्यासःम्ह शिष्यपि दुगु जुया च्वन । वर्षा वयेवं न्यासःम्ह शिष्यपि ब्वना हिमालयं पिहाँ वया गामं गौमय् नगरं नगरय् चाह्यु ह्युं वाराणसी थ्यंक वल । जुजु-याके वचन कया राजोद्यानय् च्वना वर्षावास प्यला फुइवं हिमालयय् वनेत जुजुयाके वचन फवन ।

“भन्ते, छःपि बुढा जुइ धुंकल । हिमालयय् छाया बिज्यायेगु? शिष्यपिन्त जक छ्वया बिज्याहुँ । छःपि छम्ह थनं तुं च्वना बिज्याहुँ” घका जुजुं प्रार्थना यात ।

बोधिसत्त्वं थः दके थकालिम्ह शिष्ययात न्यासःम्ह तपस्वी-पिनि अभिभार बिया घाल— ‘छ षुपि ब्वना हिमालयय् हुँ । जि थन हे च्वने ।’

बोधिसत्त्वया तःधिम्ह शिष्य राज-प्रब्रजित खः । व राज पात फुक तोता प्रब्रजित जूम्ह खः । वं कसिण-भावना याना च्यामू

समापत्ति प्राप्त याना काःगु जुया च्वन ।

हिमालयय् तपस्वीपि नापं च्वं च्वं छन्हू थःम्ह गुरूयात नाप लायेगु इच्छा जुया वं तपस्वीपिन्त घाल- “छिपि न्ह्याइपुक थन च्वना च्वं । जि गुरूयात वन्दना याना लिहाँ वये ।” थुलि घया उम्ह ऋषि वाराणसी पाखे वल । आचार्ययाथाय् वना प्रणाम याना कुशल वार्ता खँ लहात । अले माला छपा लाया गुरूया लिक तुं ग्वारा तुला च्वन ।

उगु समयय् तपस्वी दर्शन यायेगु इच्छां जुजु बगीचाय् वल । वन्दना याना छेपाखे फेतुत । तपस्वीया शिष्य अथे हे गोतुला च्वन । जुजु वःगु खंसां मदं । बरू गोतुला तुं ‘अहो सुख, अहो सुख’ धका प्रीति वाक्य लहाना च्वन । जुजु व तपस्वीयागु उगु स्वभाव खना तं चाल । अले बोधिसत्वयात घाल- “व तपस्वीया प्वाः दंक नये दु, उकिं थ्व उदान वाक्य प्रकट यायां सुख पूर्वक गोतुला च्वने दत ।”

बोधिसत्वं लिसः बिल, महाराज ! न्हापा थ्व तपस्वी नं छपिथे छम्ह जुजु खः । उकिं जि राज्यश्रीया आनन्द लुटे याना सलंसः शस्त्र धारीत पाः तथा इमिसं रक्षा याका च्व च्वना । अयनं थुजागु सुख अनुभव अबले याना वयागु मद्दु धका थःगु प्रन्नज्या सुखया बारय् थुगु प्रकारया उदान घया च्वं च्वंगु खः ।

थ्व खँ घया बोधिसत्वं जुजुयात धर्म खँ कनेया निर्ति थुगु गाथा घाल -

यञ्च अञ्जे न रक्खन्ति, यो न अञ्जे न रक्खति !
स वे राज ! सुखं सेति, कामेसु अनपेक्खवा ॥

[गुम्हसित मेपिसं रक्षा मयाः । गुम्हसिनं मेपिन्त रक्षा मया । राजन् ! कामगुणय् अनपेक्षितम्ह व हे ब्यक्ति सुखं च्वनी ।]

बुद्धं थुकथं उपदेश बिया बिज्याना निगू खँ मिले याना जातकया सारांश पिकया बिज्यात— अब्लेयाम्ह शिष्य तपस्वी भद्दिय खः, तपस्वीपिनि नायःला जि हे खः ।

लक्खण जातक

वर्तमान-कथा

“होति सोल्लवतं अत्थो”- थ्वगाथा (भगवान बुद्ध) राज-गृहया लिकक वेलुवनय् च्वना बिज्याबले देवदत्तया बिषयय् कना बिज्यागु खः ।

उगु समयय् देवदत्तं भगवान बुद्धयाके न्यागू बस्तुया प्रार्थना यात । व खँ बुद्धं स्वीकार याना बिमज्याः । अले व सघं अलग जुया न्यासः भिक्षुपिं व्वना गयाशीर्षय् च्वं वन । भिक्षुपिनि छु नं छुं विचार वल । बुद्धं थ्व खँ सिया थकालिम्ह शिष्य सारिपुत्र-यात घया बिज्यात—

“सारिपुत्र ! छं पासापि न्यासः भिक्षुपिं देवदत्त खना प्रसन्न जुया व नापं लिना वन । छ यक्व भिक्षुपिं व्वना अन हुं । इमित मार्ग फलया उपदेश बिया बोध याना हति ।”

सारिपुत्र स्थविर गथे बुद्धं आज्ञा बिया बिज्यागु खः, अथे हे गयाशीर्ष घइथाय् वन । अन वस्पोल इमित मागं फलया उपदेश बिया बिज्यात । छन्हू द्यो तुयु जुइवं इपि भिक्षुपि फुक ब्वना वस्पोल वेलुवनय् थ्यक बिज्यात । अन थ्यंका भगवान बुद्धयात प्रणाम याना छसिलिक्क च्वं च्वन । अबले भिक्षुपिसं सारिपुत्रयागु प्रशंसा याना च्वन —

“भन्ते, जिमि थकालिम्ह दाजु घर्म सेनापति न्यासः भिक्षुपि ल्यु ल्यु तया बिज्यागु गपाय्सकं बांला, तर देवदत्तया छम्ह हे अनुयायोपि मदय्का भिक्कां मिक्कां दंका च्वन ।”

“भिक्षुपि, जाति संघया दध्वी च्वना वःम्ह सारिपुत्र केवल आः जक बांलागु मखु, न्हापा नं अथे हे शोभा दुम्ह खः । व देवदत्त नं आः जक गण रहितम्ह मखु, न्हापा नं गन रहितम्ह हे खः ।”

भिक्षुपिसं व खँ प्रकट यायेत बुद्धयाके प्रार्थना यात । बुद्धं न्हापाया खँ आज्ञा जुया बिज्यात ।

अतीत-कथा (न्हापाया खँ)

न्हापा मगघ देशया राजगृह नगरय् मगघ नरेशं राज्य याना च्वन । उगु समयय् बोधिसत्त्व मृग योनी जन्म जुल । तःधो जुइवं द्वःछि मृगतये नायः जुथा जंगलय् वास याना च्वन । व (मृगया) लक्षण व काल धयापि निम्ह काय्पि दु । व मृग बुढा जुया वल । अले काय्पिन्त सःता थथे घाल — “बाबु, जि बुढा जुल, छिमिसं थपि मृगतयेत बांलाक बिचाः संचाः याना ति । थथे धका छम्ह

छम्हसित न्यासः न्यासः मृगतयेगु अभिभार बिल । इपि निम्हं थः
थः मृग गणतयेत मुंका चा चा हिला जुया च्वन ।

मगघ देशय् वा पिसें निसें वा पाके जुया मलःतले मृगत बुँइ
वने मज्युगु जुया च्वन । बुँइ नः वनोपि मृगतयेत स्यायेया निति
मनूतयेसं उखें थुखें गाःम्हुया कँ-किं तया तइगु जुया च्वन । गतां-
गुलि मुंका तइगु जुया च्वन । जाल तया आपाल मृगतयेत स्याइगु
जुया च्वन ।

बोधिसत्त्वं वा पाके जुइगु ई श्व घका सीका काय्पिन्त सःता
घाल— 'थौं कन्हे वा पाके जुइगु ई जुल । मनूतयेसं आपालं मृगत
स्याइगु जुया च्वन । छिपि थः थः मृगत व्वना जंगलय् वा पवतय्
हुँ । वा लये सिधयेवं लिहाँ वा ।' इपि अबु (मृग) वागु खँ न्यना
थः थः पिनि शिष्यपि व्वना पिहाँ वने त्यन । इपि मृगत वनीगु
लँय् मनूत च्वना च्वनीगु । थुगु बखते मृगत पर्वतय् वनीगु, थूगु
बखते मृगत व्वहाँ वइगु' घका सीका उखें थुखें मनूत सुपिला आपलं
मृगतयेत स्याइगु जुया च्वन ।

काल घयाम्ह मृग थःगु मूर्खताया कारणं 'ध्व समयय् वने
ज्यू श्व समयय् वने मज्यू, घका मसिया सुथे नं न्हिने नं सन्ध्याइले
नं बहनो नं गांया लुखां पिहाँ वनीगु जुया च्वन । यामय् सुपिला
च्वनीपिसं आपालं मृगतयेत स्याइगु जुया च्वन । थुगु प्रकार थःगु
मूर्खताया कारणं आपालं मृगत सिका, भतिचा ल्यं दुपि मृगत व्वना
जगलय् वन । तर ज्ञान बुद्धि दुम्ह लक्षण मृगं 'थुबले वने ज्यू थुबले
वने मज्यू' घका स्यूगु जुया च्वन । व (लक्षण मृग) गांया लुखां
नं मवं, न्हिने, सन्ध्याइले, सुथे नं मवं । थः मृगगण व्वना सुं हासः

मदुबले चान्हे हे वनीगु । उकिं मृगत छम्ह हे पा मजुइक जंगलय्
वन । अन प्यला च्वना वा लये सिधयेवं पवतं व्वहाँ वल । काल
मृग न्हापा थें तुं याना वःगु जुया ल्यं दुपि मृगत नं फुकं सिका
याकचा हे लिहाँ वल । लक्षण मृग छम्ह हे पा मज्वीक न्यासःम्ह
मृग ल्यू ल्यू तया मां-बीपिथाय् वल । बोधिसत्वं निम्ह काय्पि वःगु
खना, मृगत लिसे खँ ल्हा ल्हां थ्व गाथा ब्वन—

होति सीलवतं अत्थो, पटिसन्धारवृत्तिं ।
लक्खणां पस्स आयन्तं, जातिसंघपुरक्खतं ॥

[सदाचारी जुया श्रेष्ठ जीवन हना वंम्ह ब्यक्ति उन्नति हे
जुइ । थःगु जाति समूहयात ल्यूल्यू तया वःम्ह लक्षण मृगयात
स्व । जाति संघं अलग जुया याकचा वःम्ह थ्व काल मृगयात
द्विमिसं खन मखु ला ?]

भगवान बुद्धं भिक्षुपि, थःगु जाति संघया किजापि नाप
वःम्ह सारिपुत्र आः जक बांलागु मखु, न्हापा नं बांला, (शोभा)
दुगु खः । व देवदत्त आः जक गणं अलग जूम्ह मखु, न्हापा नं
अलगम्ह खः ।

थ्व घर्मदेसना कना निगू अवस्थाया खँ व्हंका जातक मिले
याना बिज्यात ।

उगु समयय् काल मृग देवदत्त खः वया परिषद नं देवदत्त
परिषद हे । लक्षण मृग सारिपुत्र खः, तर वया परिषदपि जक
आःया बुद्ध परिषद खः । मां राहुल माता । अबु ला जि हे खः ।

वातमिग जातक

“न किरत्ति रसेहि पापियो” थ्व गाथा तथागत जेतवनय् च्वना बिज्याबले चुल्लपिण्डपातिक-तिष्य स्थविरया बारे आज्ञा जुया बिज्यात ।

वर्तमान-कथा

शास्ता राजगृहया लिकक वेलुवनय् च्वना बिज्याना च्वन । अबले यक्व सम्पत्ति दुम्ह सेठया कुलय् तिष्य-कुमार धयाम्ह पुत्र छम्ह दुगु खः । छन्हु वेलुवनय् वना शास्ताया उपदेश न्यन । उगु उपदेशं वयात छे च्वने मं मन्त । प्रब्रजित जुइगु इच्छां मां-बौपिके बचन पवन । वचन प्राप्त मजुया राष्टपाल स्थविरं थें न्हेन्हु तक अनशन याना च्वन । मां-बौपिसं स्वयां स्वये मफया “सिका छ्वय्-सिकं म्वाका तये ज्यू” घका मं मद्दु मं मद्दु वचन बिल । थः मां-बौपिनि वचन प्राप्त जुइवं लय् लय् ताया विहारय् वन । तथागतं तुरन्त प्रब्रजित याना बिज्यात । भगवान बुद्ध वयात प्रब्रजित याना बिया गुलिचां मद्दुवं जेतवन पाखे बिज्यात ।

अन व कुलपुत्रं भिस्वंगू घुताङ्ग व्रत ग्रहण याना च्वन । श्रावस्ती क्रम कथ भिक्षा बिज्याना दिन बिते याना च्वन । आकाशय् चन्द्रमा थीगु थें बुद्धया शासनय् नं चुल्लपिण्डपातिक तिष्य स्थविरयात मस्यू धंगु सुनां मद्दु । तःसकं प्रसिद्धम्ह जुल ।

उगु समयय् राजगृहय् तःधंगु (नखः) उत्सव दुगु जुया च्वन । उखुनुया दिने मां-बौपिसं व स्थविरयात तःसकं लुमंका नुगः

मच्छिका चवन । दतं फतं याक काय् घाघां थःपुत्रं पुनिगु वसः,
 तिइगु तिसा स्वस्वं नुगः दाया चवन । मांम्हं तिसा वसः फुकं
 वहःयागु बत्ताय् तया तया थःगु छाती दिका, “यो पुता, छ गन
 वना । थुजागु उत्सबय् फलनागु वसः पुंका तिसां तिका तया
 तयाम्ह । आः थ्व वसः तिसा गथे यायेगु, सुयात वीगु, जिगु नुगः
 तये मजिल छु याये ... आः जिमि याक काय्यात ब्वना
 श्रमण गौतम श्रावस्ती वन । आः व मचा गन फनुना चवन थें, गन
 छना छु नया चवन थें ! उखें थुखें आता आता पाता पाता मखा
 जुया चवन जुइ !” धका विरह याना चवन ।

छम्ह गणिका इमिगु छें वन । सेठनी ख्वया च्वंगु खना न्यन-
 “आर्या, छाया ख्वया च्वना दियागु ? सेठनी नं जूगु खँ फुककं
 गणिकायात कन ।

“आर्या ! आर्य पुत्रयात छु छु यःगु दु ?”

“फलानागु, फलानागु यः ।”

“यदि छिसं जित थ्व छैया ऐश्वर्य फुक बिल धाःसा छिकि-
 पिनि काय् भाजुयात जि ब्वना हये ।”

सेठनी नं ‘जू’ धका स्वीकार याना, माक्व खर्च बिया
 आपालं अनुयार्यापि नापं छ्वया वयात थये धया छ्वत- “हु” छंगु
 बल शक्ति जिमि काय्यात ब्वना हति ।”

व गणिका पर्दा दुगु गाडी च्वना श्रावस्ती वन । गुगु गल्लो
 स्थविर भिक्षा वनीगु खः, अन छत्रा छें बालं काल । सेठया

नोकरतयेत स्थविरं मखं थासे छ्वया थः मनूतयेत हे स्थविर भिक्षा बिज्याइगु इलय् न्हापां छगू चम्चा अनं लिपा छगू कयः भिक्षा बीकीगु व बीगु जुया वल । थुगु प्रकारं रस तृष्णां चिना बुलुहुँ बुलुहुँ छेँ दुने फेतुका भिक्षा बागु याना हल । गबले स्थविर थःगु बशे वल धंगु सिल । छन्हु बिरामी जुल धका त्वहः तथा व मिसा छेँ दुने गोतुला च्वन । स्थविर भिक्षा वनोगु ई जुइवं क्रमानुसार भिक्षा व वं छेँ दुने वनोगु जुया वल । नोकर चाकरतयेसं स्थविरया पात्र कया वस्पोलयात छेँ फेतुकल । स्थविर फेतुइवं न्यन- “उपासिका गन दु?”

“भन्ते, बिरामी जुया च्वन । छःपिं दर्शन यायेगु इच्छा याना च्वन ।”

“रस तृष्णाय् भुले जुया वं थःगु प्रतिज्ञा स्यंकल । अले व मिसा घना च्वंथाय् वन । वं थः वयागु कारण कन । वयागु चित्तयात सीका काल । वं रस तृष्णाय् भुले जूगुलि चोवर नं त्वकल, व मिसा उम्ह भिक्षुयात थःगु बशे कया गाडो फेतुका आपालं मनूत नापं राजगृहय् वन । थ्व खं न्यंकनं फइले जुल । धर्म-सभाय् फेतुना भिक्षुपिनि खं ल्हायेगु शुरू जुल -

“छम्ह गणिकां चुल्लपिण्डपातिक तिष्ययात रस तृष्णाय् भुले याना काल ।” बुद्ध नं धर्म-सभाय् बिज्याना बांलाक लाया तःगु आसनय् फेतुना बिज्याना न्यन -

“भिक्षुपि, छु खँ ल्हाना च्वना?” भिक्षुपिसं व समाचार कन । तथागतं “भिक्षुपि, थ्व भिक्षु केवल आःजक रस-तृष्णाय् भुले

जूम्ह मखु, न्हापां नं अथे हे जुया वःम्ह खः” धका न्हापाया खं हया बिज्यात ।

अतीत-कथा (न्हापाया खं)

न्हापा बाराणसी ब्रम्हदत्त जुजु जुया च्वंबले सञ्जय घयाम्ह माली छम्ह दुगु खः । छम्ह तःसकं ब्वाय् वने फुम्ह मृग बगीचाय् वःबले सञ्जययात खना बिस्युं वन । सञ्जयं वयात ख्याना पिकाइगु जुया च्वन । व मृग बरोबर बगीचाय् हे वया जः वइगु जुया च्वन । मालीं न्हिथ बगीचां अनेक प्रकारया फलफुल जुजु-याथाय् यंकीगु जुया च्वन । छम्ह जुजुं वयाके न्यन— “सौम्य उद्यान पाल ! बगीचाय् छुं आश्रयंगु चीज मखना ला ?”

“महाराज ! मेगु ला छुं मखना, छम्ह तःसकं ब्वाय् वने फुम्ह मृग बगीचाय् वया जुया च्वंगु खना ।”

“छु वयात ज्वने फु ला ?”

“कस्ति भतिचा दःसा वयात थन राजदरवारय् दुने थ्यंक हये फु महाराज ।”

जुजुं कस्ति बाके बिल । व (सञ्जय) कस्ति ज्वना बगीचाय् वना शीघ्रगामी (तःसकं ब्वाय् वने फुम्ह) मृग जइगु थासे च्वंगु घाय् कस्ति बुला तल । मृग वया कस्ति बुलातःगु घाय् नया रस-सृष्ट्याय् भुले जुल । मेगु थासे गन हे मवसे बगीचाय् हे वइगु जुया च्वन । मालीं व कस्ति बुला तःगु घांसे लिप्त जुल घंगु सिखा बुलुहुं बुलुहुं थःत खने दयेका हल ।

मृगं सञ्जययात 'खना छु' दिन बिस्वुं वना हानं खनी घंगु
 विश्वास याना पिहाँ वल । बुलुहुं बुलुहुं मालीं थःगु ल्हातय् घाय्
 नकेगु शुरू यात । मालीं वयागु विश्वास त्याका काये धुन-घंगु
 सिया राजद्वारिय् वनेगु सडकय् माला लायेके बिल । गनं गनं लपते
 'वाय् कुतुके बिल । मालीं कस्तियागु गोपचा पाछाया घाय् थू
 बेकुं च्याना, कस्ति बुला तःगु घाय् मृगया न्हो न्हो कुतका
 द्वारिय् ब्वना यंकल । मृगयात दुने दुछ्वयेवं खापा तित । मृग
 मनूत खना थर थर खात । सीगु भय द्वारिय् उखें थुखें बिस्वुं
 वनेत सन । जुजु द्वारि क्वहाँ वया थर थर खाना च्वंम्ह मृगयात
 खना बिचार यात— "वातमृग मनूत खंगु थासय् न्हेन्हु तक
 वइ मखु । ख्याना छ्वगु थासय् ला जीवन काँछि वइ मखु । व थुगु
 प्रकारं बिस्वुं वना च्वनोम्ह वातमृग नं रस तृष्णाय् भुले जुया
 थुजागु थासय् वल । भा लोकजनपि ! रस तृष्णाय् फसे जक छु
 जुल. आः व थुजागु थासय् थयंक वल । हे लोकपि ! रस तृष्णा
 स्वया मभिगु मेगु छुं मदु । थथे मतो तया थ्व गाथा ब्वना
 घर्मोपदेश स्थापना यात—

न किरिहि रसेहि पापियो, आवासेहि वा सन्धवेहि वा ।
 वार्तामत्रं मेहनिस्सितं, वसमानेसि रसेहि सञ्जयो ॥

[निवास स्थान वा पासापिनिगु सहवासया आशक्ति रसया
 आशक्ति थें मभि मजू । घोर जंगलय् च्वनीम्ह चलायात रस
 द्वारा संजयं बसे काल ।]

भिक्षुपि ! आः जक व गणिकां वयात रस-तृष्णाय् भुले
 याना वसे काःगु मखु । न्हापा नं कया वःगु दु । थ्व घर्म-देशना
 मिले याना जातकया सारांश पिकया बिज्यात ।

उगु समयया सञ्जय आः व गणिका खः । वातमृग चुल्ल-
धिण्डपातिक तिष्य खः । तर वाराणसीया जुजु ला जि हे खः ।

सत्तु-भस्त जातक

“विठ्ठन्त चिह्नो” थ्व गाथा शास्तां जेतवनय् विहार याना
बिज्याबले थःगु प्रज्ञा-पारमिताया बारे कना बिज्यागु खः ।

वर्तमान-कथा उम्मग जातकय् वइतिनि ।

अतीत-कथा (न्हापाया खँ)

न्हापा वाराणसी जनक घयाम्ह जुजुं राज्य याना च्वगु खः ।
अबले बोधिसत्व ब्रह्म कुलय् जन्म जुल । वयात सेनक कुमार घका
नां छुत । वं तःधी जुइका तक्षशिलाय् फुकं विद्या सयेका सीका
वाराणसी लिहाँ वया जुजु नाग लात । जुजुं वयात अनात्य याना
बिल, हानं आपालं सम्पत्ति नं बिल । वं जुजुयात अथं व धर्मया बारे
सल्हा साहुति बीगु जुया च्वन । मधुर-भाषा व धर्म-भाषी जुया व
जुजुयात पञ्चशीलय् जक मखु दानय्, उपोसथ कमय् व दश कुशल
कमय्- थुगु कल्याण मागय् प्रतिष्ठत यात । देशय् सकभनं बुद्धपि
उत्पत्ति जुया बिज्याबलेथें जुल । पर्व पव दिनय् जुजु, युवराज
आदि सकलें जाना धर्म-सभाया आयोजना याइगु जुया च्वन ।
बोधिसत्व तयार जुया च्वंगु धर्म-सभाय् सरभासनय् च्वना बुद्धथें
धर्म उपदेश बीगु जुया च्वन । वस्पोलयागु खँ बुद्धपिनिगु धमे खँ-
थें ज्वीगु जुया च्वन ।

छम्ह बुढाम्ह ब्रह्मू धन भिक्षा पवना पवना द्वःछि कार्षापण मुंकल । व धन छम्ह मेम्ह ब्रह्मूयाथाय् नासो तथा व हानं धन भिक्षा पवनेत पिहाँ वन । व पिहाँ वनेवं व छेँया ब्रह्मूतयेसं कार्षापण खर्च याना छ्वत । उम्ह ब्रह्मू लिहाँ वया कार्षापण पवन । ब्रह्मू नं कार्षापण बी मफुत । उकीया पलेसा वं वयात थः म्हघाय् बिया छ्वत । ब्रह्मू व (मिसा) ब्वना वाराणसीं भतिचा तापाक छगू ब्रह्मू गामय् च्वनेगु यात ।

वया कलाः ल्यासि तिति । काम भोगं तृप्त मज्जुनि । वं मेम्ह ल्याय्म्ह ब्रह्मू लिसे अनाचार यात ।

थुपि भिखुताया मनं गुबलें लुमधनि मख् । छु छु भिखुता ? समुद्रया ख्सी दक्वं लुमधं । मिया छुसि लुमधं । जुजुया राज्यं लुमधं । मूर्खया पापं मन लुमधं । मिसाया मथुन धर्मं, तिसा वसः व सन्तानं मन लुमधं । ब्राह्मणया मन्त्रं मन लुमधं । ध्यानीया ध्यान भावनां मन लुमधं । शैक्षया शिक्षा संग्रहं मन लुमधं । अल्पेच्छुया धुताङ्ग गुण धर्मं मन लुमधं । उद्यागीया पराक्रम यायेगुलि मन लुमधं । धर्मकथिकया धर्म चर्चां मन लुमधं । विद्वानया परिषदं मन लुमधं । श्रद्धा दुम्हसिया संघ सेवां मन लुमधं । दाताया त्यागं मन लुमधं । पाण्डतया धर्म श्रवणं मन लुमधं । प्यगू परिषद् (भिक्षु भिक्षुणी उपासक उपासिका) पिति तथागतया दर्शनं मन लुमधं ।

उम्ह ब्रह्मू नीया नं मथुनं लुमधंगु जुया च्वन । उम्ह बृद्धम्ह ब्रह्मूयात रितिना निश्चिन्त जुया पाप कर्म यायेगु इच्छां छम्हु व खाटाय् वना गोतुला च्वन । ब्रह्मू नं न्यन- “भद्रे, छु जुल ?”

“भो ब्राम्हण, जि छंगु छैया ज्या खँ याये मफुत । जित छम्ह
भ्वाति ह्या ब्यु ।”

“भद्रे ! जिके घेबा मदु, छु बिया हयेगु ?”

“भिक्षा पवना घेबा मुंका हि रे ।”

“अयसा भद्रे ! जित लँयात भोजन तयार याना ब्यु ।”

व ब्रह्मूनी नं वया निरिति छचंगुया म्हिचाय् सत्तु प्वचिना
बिल ।

ब्रह्मू नं गामं गामय् देशं देशय् चाहिला न्हेसः कार्षापण
मुं कल । च्यो भ्वाति न्यायेत थुलि घेबां गाइ जुइ धका मति तया
व थः गां पाखे लिहाँ वल । लँय् छथाय् गन लःया सुबिधा दु,
म्हिचा चायेका सत्तु नया, म्हिचायागु म्हुतु प्वाः मत्थुसे लः
त्वनेत खुसी ववहाँ वन ।

छमा सिमा ख्वँचय् छम्ह काल सर्प दुगु खः । वं सत्तु नँ
तायेका म्हिचाय् दुहाँ वना फना चकका सत्तु नया च्वं च्वन ।

ब्रह्मू लिहाँ वया दुने मस्वसे म्हिचा प्वचित । अले बोहलय्
तया सरासर वन । लँय् छम्ह वृक्ष-देवतां सिमाया कापी च्वना
थथे घया अन्तर्धान जुया वन —

‘हे ब्राह्मण, यदि लँय् बाय् च्वनसा छ सी, हानं यदि थौं
छेँ थ्यन धाःसा छिमि कला सो ।’

चाक मकलं स्वया गबले देवता माले मफुत, व ग्यात; अले
सी खना ग्याना ख्व ख्वं बिलाप याना वाराणसी नगर ध्वाखाय्

थ्यंक वन । व पुन्हीसिगु दि जुया च्वन । बोधिसत्त्वं छायापिया त.गु धर्मासनय् च्वना धर्म उपदेश बीगु दि । जनतापि ल्हाती सुगन्ध व पुष्प उत्रना ध्वचा ध्वचा मुना धर्म उपदेश न्यनेत वना च्वंगु खः ।

ब्राह्मणं न्यन- “गन वने त्यानागु ?”

“ब्राह्मण, थौं सेनक पण्डितं मधुर स्वरं बुद्धं धर्म उपदेश बी तिनि । छु छ मस्यु ला ?”

वं विचायात- “धर्मकथिक पण्डित खः । जि सी खना ग्याना च्वन । पण्डित धयापिसं तःधंगु शोकयात नं तापाका बीफु । जि नं अन वना धर्म उपदेश न्यने माली ।”

व इपि लिसे अन थ्यंक वन । अले बोधिसत्त्वयात चाहुइका फेतुना च्वंगु इवः मिले जूगु परिषद्या सिथय् लाक धर्मासनं भतिचा जक तापा थासय् बोहलय् सत्तु प्वः दिका दें दें सी खना ग्याना स्वया च्वन । बोधिसत्त्वं थुजागु प्रकार धर्म उपदेश बिया च्वन मानो आकाशं गंगा हे बा वया च्वंथें च्वं । अमृत वर्षा याना च्वंथें च्वं । जनतापि लय् लय् तातां ‘साधु साधु’ धा धां धर्मोपदेश न्यना च्वंगु जुया च्वन । पण्डितपिनिगु दृष्टि प्यगू प्यकुनेस लाना च्वनीगु जुया च्वन ।

उगु समयय् बोधिसत्त्वं न्यागू प्रसादं युक्तगु यच्चुसे च्वंगु मिखा चायेका प्यख्यसनं दुपि परिषदपिनि पाखे मिखा व्वया स्वत । अले उम्ह ब्रह्मू पाखे स्वया बिचाः य.त-

“ध्व थुलि मच्छि परिषर्दीपि प्रसन्न चित्त जुया ‘साधु साधु’
 धा धां धर्मोपदेश न्यना च्वन । तर ध्व ब्रह्मू छम्ह दुःखी जुइका
 ख्वया च्वन । ध्वयागु मनय् ध्वयात ख्वयेके फुगु शोक दु जुइ ।
 पाउँ नं सिजःयागु खिति तुइक छ्वइथें पलेस्वाँया हलं लः फुति
 कुरुके छ्वइथें ध्वयात थन हे शोक मदयेका प्रसन्न चित्तम्ह याना
 धर्मोपदेश न्यके ।”

वस्पोलं वयात सम्बोधन याना “ब्राह्मण, जिगु नां सेनक-
 पण्डित खः । जि आः हे शोक मदयेका बी । बिश्वास याना धा”
 धया व लिसे खँ ल्हाल्हां न्हापांगु गाथा धाल—

विठमन्त चित्तो कुपित्तिन्द्रियोसि,
 नेत्तेहि ते वारिगरा सवन्ति ।
 किं ते नट्ठं किं पन्न पाथयानो
 इधाममा ब्राह्मण इह्व व्योहि ।

[“हे ब्राह्मण, छंगु चित्त थाते मला । छंगु मिखा ह्याउँसे
 च्वं । छंगु मिखां ख्वबि बा वया च्वन । छंगु छु नष्ट जुल अथवा
 छन्त छु माल ? ध्व नं धा, छ छु कारणय् वयागु खः ?”]

थःगु शोकया कारण कं कं ब्रह्मू नं निपुगु गाथा धाल—

मीयेथ भरिया वज्जतो ममज्ज,
 अगच्छतो मरणां आह यक्खो ।

एतेन दुक्खेन पवेधितोरिम
अक्खाहि मे सेनक एतमत्थं !

[यक्षं (वृक्ष देवतां) घाल 'थौं छे' थ्यनीवले जिमि कला सी, मथ्यसा जि थः हे । हे सेनक, जि थ्व दुःखं थर थर खाना च्वनागु दु । जित थुकिया कारण थुइका बिया दिसँ ।']

बोधिसत्त्वं ब्रह्मूयागु खँ न्यना समुद्रय् जाल फँले यायेथें बुद्धि रूपी जाल फँले याना स्वत- प्राणिपि सीगु अनेक कारणत दयेफु— समुद्रय् दुबे जुया नं सीगु जुया च्वन; अन समुद्रय् च्वपि न्यातयेस नुंका नं सीगु जुया च्वन; खुसी कुतुं वना नं सीगु जुया च्वन; स्वँजु गोँजुतयेसं ज्वंका नं सीगु जुया च्वन; सिमां कुतुं वया नं सीगु जुया च्वन; कथं कया नं सीगु जुया च्वन; अनेक प्रकारया शस्त्र प्रहारं नं सीगु जुया च्वन; बिष नया नं सीगु जुया च्वन; यगाना नं सीगु जुया च्वन; ज्वलं कुतुं वना नं सीगु जुया च्वन; तसकं ख्वाउँसे चानीगु आदी अथवा नाना प्रकारया रोगं रोगी जुया नं सीगु जुया च्वन । थुपि कारणत मध्ये छु गुगु कारणं थौं थ्व ब्राह्मण लँय् च्वन घायेवं थः हे सीगु छे थ्यनेवं वया कलाः ? थथे बिचा यायां बोधिसत्त्व ब्रह्मूया बोहलय् म्हिचा खना उपाय कुशलता ज्ञानं मती लुइकल "उगु म्हिचाय् छ्मह सर्पं दुहाँ वना च्वन जुइ । गब्रले थ्व ब्राह्मणं सत्तु जलपान याना म्हिचाया म्हुतुप्वाः मत्युसे हे लः त्वनेत वन जुइ, अबले हे थ्व सर्पं सत्तु नं ताया थुकी दुने दुहाँ वना च्वन जुइ । ब्राह्मण लः त्वना वया म्हिचाय् दुने सर्पं दुहाँ वना च्वन घका मसीकं हे उकिया म्हुतुप्वाः तिना ज्वना वल जुइ । यदि थ्व बहनि लँय् बाय् च्वना अन सत्तु नये निनि म्हिचा चायेका ल्हा दुछ्वत धाःसा सर्पं थ्वयागु

लहातय् न्याना श्रयात स्याना बी । श्र श्रयागु लय् वाय् चत्रनेवं
 मृत्यु जुङ्गु कारण जुइमाः । यदि छेँ श्रयन धाःसा म्हिचा कलाःम्ह-
 सिया लहाते वनी, वं दुने च्वंगु सामान स्वयेत म्हिचा चाय्का ल्हा
 दुल्ल्वइ, अबले सर्पं वयात न्याना स्याना बी । श्र श्रया थीं छेँ
 श्रयनेव कलाःया मृत्युया कारण जुइ ।”

अबले वया मती वन, श्र सर्पं हाकुम्ह जुइ, सूराम्ह व निर्भ-
 यम्ह । श्र ब्राह्मण्या म्हां धक्का नया थुलि तक असुत्रिधा सह
 याना नं म्हिचाय फितिक धका मसं । थपाय्धंगु परिषद्य् व दु
 धंगु श्र नं वं प्रकट जुइके मव्यु । उकि श्र सर्पं हाकुम्ह सूराम्ह व
 निर्भयम्ह जुइ । श्र खँ नं बोधिसत्त्व दिव्यचक्षु नं खंकीम्हसिनंथे
 उपाय कुशलता ज्ञानं सीकुगु खः । थुकथं मानो मिले जुइक श्रः
 छुना तःगु परिषदया दथ्वी दना सर्पयात म्हिचाय् दुहाँ वगु खगुथे
 उपाय कुशलता ज्ञानं हे निश्चय याना ब्रह्मूया न्ह्यसःया लिसः व्युव्युं
 स्वपुगु गाथा घाल—

बहूनि ठान्नि विचिन्तयित्वा,
 यमेत्थ चक्खामि तदेव सच्चं
 मज्जामि ते ब्राह्मण सत्तुमस्तं,
 अजान्तो कण्हसप्पो पविट्ठो ॥

[यक्वं खँ बिचाः याना गुगु जि धया चत्रना व हे सत्य खः ।
 ब्राह्मण, जितः मती वं, छं मसोकं सतुया म्हिचाय् सर्पं दुहाँ वना
 च्वंगु दु ।]

थथे धया न्ह्यसः तल—

‘ब्राह्मण, थव म्हिचाय् सत्तु दु ला ?’

‘पण्डित, दु ।’

‘थौं सुथेसिया इलय् सत्तु नये धुन ला ?’

‘पण्डित, धुन ।’

‘गन च्वना ?’

‘जंगलय् सिमा क्वय् च्वना ।’

‘सत्तु नया लः त्वं वनाबले छु छं म्हिचा प्वाः तिना वं ला?’

‘पण्डित, मवना ।’

‘लः त्वना वया म्हिचाय् स्वया बन्द यानागु लः ला ?’

‘पण्डित, मस्वसे बन्द यानागु ।’

‘ब्राह्मण, जितः मतो वं, गबले छ लः त्वने घका वन, अबले छं मसीक हे सत्तु गन्ध ताया सर्प म्हिचाय् दुर्हा वन, अले छ थुकथ हे थन थ्यंक वल । उकि म्हिचा क्वकया मनूतय् न्होने ति, अले उकिया म्हुतुप्वाः चायेकि, म्हुतुप्वाःया लिउने पाखे च्वना कथि छपु कया म्हिचायात दा, गबले उकि फना चकंका फुँइक याना हाकुम्ह सप पिहाँ बइ, अबले छ व स्वया शंका मदुम्ह जुइ ।’

थये घया बोधिसत्वं प्यपुगु गाथा घाल—

आदाय दरुडं परिसुद्धं भस्तं
पस्सेलमूमं उरगं द्विजह्वं ।

ध्विन्दुज्ज कङ्कं विचिकिचिबुतानि,
भुज्जमं पस्स पमुञ्च भस्तं ॥

[कथि ज्वना म्हिचाय् दा, अले निगू चि दुम्ह सर्पयात्त म्हिचां पिहाँ वःगु स्व । संशय व संदेहयात्त मदयेका छ्व । सर्प स्व, म्हिचा प्वाः चायेकि ।]

ब्रह्मं बोधिसत्त्वया खँ न्यंबले वया चिमिसं ब्वं ब्वं दन । अले वं ग्याना अथे हे यात्त । सर्पं नं जब वयागु फनाय् कथियागु चोट लात्त, अले पिहाँ वया मनूतय् न्होने तस्वात्त । उगु खँ प्रकट याये निरिंति शास्तां न्यापुगु गाथा आज्ञा दयेका बिज्यात्त—

संविग्गरूपो परिसाय मज्जे,
सो ब्राह्मणो सत्तुभस्तं पमुञ्चि ।
अथ निक्खम्मो उरगो उग्गतेजो,
आसीविसो सप्पो फरां करित्वा

[रोमाञ्चित जुया उम्ह ब्रह्मं नं सभाया दध्वो सत्तु म्हिचा चायेकल, अबले तःसकं तेजस्वीम्ह विषं जाम्ह सर्पं फना चकंका पिहाँ बल ।]

सर्पं फना पिकया पिने वःबले बोधिसत्त्वया (खँ) सर्वज्ञ बुद्धया भविष्यद्वाणिये खने दत्त । जनतापिसं द्वलं द्वः वस्त्रत्त आकाशय् वांछ्वत्त । चूतकि न्यायेकल । मुसलाधार वर्षा जुइथे रत्न वर्षा जुल । लखं लख साधुकार बिल । थुजागु धुमधाम जुल, मानो महापृथ्वी हे तःज्यात्त । थ्व थुकथं बुद्धं थें प्रश्नया समाधान यायेगु नं जातिया बलं, न गोत्रया बलं, न कुलया बलं, न प्रदेशया बलं, न यश बलं, हान न धन बलं हे (सम्भव) दु । थ्व छुकिया बल खः? थ्व प्रज्ञाया बल खः । प्रज्ञावान मनू नं विपश्यना भावनायात्त वृद्धि याना आर्यमार्गया लुखाद्धाः चायेका अमृत

महानिर्वाण्य् दुर्हा वने दइगु जुयाच्चन । वं भ्रावक-पारमिता
प्रत्येकबुद्ध पारमिता, सम्यक्सम्बोधि पारमितायात नं प्राप्त
याना काइगु जुया च्वन । अमृत महानिर्वाण तक यंका बीगु धर्म्य्
प्रज्ञा हे मुख्य खः । मेगु फुक धर्म गौण खः । उकिं थये घया तःगु-

पआ हि सेट्टा कुसला वदन्ति,
नक्खत्तराजारिव तारकानं ।
शीलं सिरी चापि सत्तञ्च धम्मो,
अन्वायिका पञ्जवतो भवन्ति ॥

[पण्डित जनपिसं गथे तारात्त मध्ये चन्द्रमा खः, अथे हे प्रज्ञा-
यात हे श्रेष्ठ धाइगु जुया च्वन । शील, श्री व सत्पुरुषपिनिगु धर्म
प्रज्ञावानापनि त्युत्यु वनीगु खः ।]

बोधिसत्त्वं थुकथं प्रश्न समाधान यायेवं छम्ह सपेरां सर्पया
म्हुतु प्वाः तिना वयात ज्वना जंगलय् वाये यंकल । ब्रह्मू नं जुजु-
याथाय् थ्यंका 'जय जय' कार याना ल्हा बिन्ति याना जुजुयात
प्रशंसा यायां बापु गाथा धाल—

सुलद्ध लोभा जन्कस्स रज्जो,
यो परस्सति सेनकं साधु पउजं ।

[राजा जनकया निन्ति थ्व तःधंगु शौभाग्य खः, वस्पोलयात
श्रेष्ठ-प्रज्ञ सेनक-पण्डितया दशन दया च्वन ।]

जुजुयात स्तुति याना म्हिचां न्हेसः कार्षापण पिकया बोधि-
सत्त्वया प्रशंसा यायां वयात उपहार बीगु इच्छां छपु त्या माथा
धाल—

विवक्तच्युदोमुसि सब्बदस्सो,
 जाराक्खुते ब्राह्मण भिसखुपं ।
 इमानि मे सत्त सतानि अत्थि,
 गरहाहि सब्बानि ददामि तुह्यं ।
 तथा हि मे जीवितमज्ज लद्धं,
 अथोपि भरियायमक्कोसि सोत्थि ॥

[छु छि चकंगु कपाट दुम्ह सर्वदर्शी खः ला? ब्राह्मण, छिगु ज्ञान महान खः । थ्व जिके न्हेसः कार्षापण दु । हे ब्राह्मण, थ्व फुकं ग्रहण याना कया दिसं, छिगु हे कारणं थौं जित जीवन दत । हानं जिमि कलाःया नं कल्याण जुल ।]

‘यदि जिके छगू लाख कार्षापण दुगु जूसा व नं बोगु खः । जिके थुलि हे जक सम्पत्ति दु; थ्व कया दिसं घया वं बार बार आग्रह यात, थ्व खँ न्यना बोधिसत्वं च्यापुगु गाथा घाल —

न परिउता वेतनमादियन्ति,
 चित्राहि माथाहि सुभासिताहि ।
 इतो पि ते ब्रह्मे ददन्तु वित्तं,
 आदाय त्वं गच्छ सक्रं निकेतं ॥

[पण्डित जनपिसं भिगु सुभाषितगु गाथाया पलेसा ज्याला काइ मखु । हे ब्राह्मण, थन जिथासं नं छन्त धन सम्पत्ति प्राप्त थ जु, थ्व कया थःगु छे हँ ।]

थुलि घया बोधिसत्वं ब्रह्मूयात द्वःछि दां खाक कार्षापण

बीके बिया न्यन—

“ब्राह्मण, छन्त धन भिक्षा कायेत सुनां छ्वया हःगु ?”

“पण्डित, कलातं ।”

“छिभि कलाः बुढो जुल ला कि ल्यासि तिनि ?”

“पण्डित, ल्यासि तिनि ।”

“अय्सा वं मेम्ह नापं अनाचार याना च्वन । निर्भय जुया अनाचार यायेत वं छन्त पिने छ्वया हःगु खः । यदि थ्व कार्षापण ज्वना छे वन घाःसा तःसकं दुःखसिया दयेका वःगु थ्व कार्षापण वं थः ल्यवःयात बी, उकि छ तप्यंक छे मवंसे गांया पिने न्ह्यागुसां सिमा छमाया हाय् दुने अथवा गनं छथाय् मेथाय् कार्षापण तथा छे दुहाँ हुँ ।”

व गांया लिक्क ध्यन । अले छमा सिमाया दुने कार्षापण तथा संध्या इलय् छे वन । अबले वया कलाः ल्यव लिसे गोतुला च्वंगु खः । ब्रह्म लुखाय् च्वना सःतल — “भद्रे !”

कलाहं वयागु सः सीका मत स्याना ब्रह्म छे दुहाँ वये त्यंबले मेम्हसित पिछ्वया लुखाय् थना तल । अले छे दुहाँ वना म्हिचा फुसुलुगु स्वया न्यन—

“ब्राह्मण, भिक्षाचारय् छन्त छु गुलि प्राप्त जुल ?”

“द्वःछि ।”

“अले व गो लय् ?”

“चिन्ता याये म्वाः । फलनागु थासे तथा वयागु दु । कन्हे सुथे कया ह्ये ।”

कलाःमह वना ल्यवयात कन । व पिहाँ वना अथे हे कया हल
मानो थःमं हे तया तःगुर्थे ।

ब्रह्मू कन्हे खुनु वनं कार्षापण मखं । अले बोधिसत्वयाथाय्
वन । बोधिसत्वं न्यन— “ब्राह्मण ! छु खः लय् ?”

“पण्डित, कार्षापण खने मदु ।”

“छु छ छिमि कलाःयात कना ला ?”

“खः पण्डित ।”

बोधिसत्वं वया ल्यवं हे काःगु जुइ घका मती तया न्यन—
“ब्राह्मण, छिमि कलाःया मह स्यूम्ह ब्रह्मू दु ला ?”

“दु, पण्डित ।”

“छं नं दु ला ?”

“दु पण्डित ।”

बोधिसत्वं वयात न्हेन्हु तकयात खचं बिया धाल, “का हुँ
न्हापां खुनु छंगु पाखें न्हेम्ह व छिमि कलाःया पाखें न्हेम्ह थुकथं
भिक्षुप्यम्ह ब्राह्मणपित्त निमन्त्रणा बिया भोजन याकी । वयां कन्हे
खुनु निसें छम्ह छम्ह पा याना न्हेन्हु खुनु थः पाखें छम्ह व कलाःया
पाखें छम्ह. निम्ह ब्राह्मणयात निमन्त्रणा याना जित कं वा ।
छिमि कलाःया पाखें गुम्ह ब्राह्मण छम्ह निमन्त्रित जुया न्हेन्हु यंकं
लगातार वःगु दु ।”

ब्रह्मू नं अथे याना बोधिसत्वयात धाल—

‘पण्डित, जि न्हेन्हु यंकं भोजन या वःम्हसित म्हसिल ।

बोधिसत्त्वं वया ल्युल्यु मनूत छ्वया उम्ह ब्राह्मणयात सःतके
बिया न्यन—

“फलनागु सिमाया ववं छं थ्व ब्राह्मणयागु द्वःछि कार्षापण
कया ला ?”

“मकया ।”

“छु छं मस्यु ला ? जि सेनक-पण्डित खः । छंगु कार्षापण
तुरन्त कायेके छ्वया बी ।”

वं सीथें ग्याना स्वीकार यात, “खः जि कया ।”

“गन तया तया लय् ?”

“पण्डित, अन हे दु ।”

बोधिसत्त्वं ब्रह्मूयाके न्यन—

“ब्राह्मण, छन्त व हे कलाः मानो ला कि मेम्ह ?”

“पण्डित, व हे मानि ।”

“बोधिसत्त्वं मनूत छ्वया, ब्राह्मण, कार्षापण व कलाम्हसित
सतके छ्वत । अले खु - ब्रह्मूया ल्हातं ब्रह्मूयात कार्षापण बीके
बिल । अनंलि वयात राजदण्ड बीका देशं पित्तिना छ्वत ।

ब्रह्मूनीयात नं राजदण्ड बीका ब्रह्मूयात यक्ख ऐश्वर्यं
बिया थःथाय् तुं तल ।

शास्तां थुगु धर्मदेशना हया अर्यसत्ययात प्रकाशित याना
जातकया सम्बन्ध स्वाका बिज्यात । सत्यया अन्तय् आपासिनं
श्रोतापत्ति आदि फल साक्षात्कार यात । अबले ब्रह्मू जुया च्वंम्ह
आनन्द खः । देवता सारिपुत्र । परिषद् बुद्ध-परिषद् । सेनक-
पण्डित जि हे खः ।

सतधम्म जातक

“तश्च अप्पं” ध्व गाथा शास्तां जेतवनय् च्वना बिज्याबले
नीछता प्रकारया अनुचितगु जीविकाया बारे कना बिज्यागु जुल ।

वर्तमान-कथा

छको भिक्षुपिसं नीछता प्रकारया थुजागु कर्मं जीविका याना
च्वन । गथे कि; बँद्य ज्या, दूत जुया वनेगु, सन्देश ज्वना वनेगु,
ब्वाँय् ब्वाँय् जुया सन्देश ज्वना वयेगु, भिक्षाया सत्ता भिक्षा
कायेगु आदि ।

शास्तां भिक्षुपिसं उकथं जीविका याना च्वंगु सीका बिचाः
याना बिज्यात- “थुगु समयय् भिक्षुपिसं अनुचित रूपं जीविका
याना च्वन । थुकथं जीविका याना च्वं पि इपि यक्ष योनि वा प्रेत
योनि मुक्त जुइ मखु । गाडाया द्रहंत जुया च्वने माली । नरकय्
जन्म ग्रहण या वनी, थुमिगु हितया निति सुखया निति थःगु बिचाः-
यात ल्वयेक व प्रतिभा अनुसारं धर्म उपदेश बी माली ।”

अले भगवानं भिक्षुपिन्त मुंके बिया उपदेश बिया बिज्यात-
“भिक्षुपि, नीछता प्रकारया अनुचित तरीकां जीविका याये मज्यू ।
अनुचित तरीकां गुगु भिक्षा प्राप्त जुइगु खः, व दागा दागां क्वागु
नं ग्वारार्थे खः । भयानकगु हलाहल बिषथे खः । अनुचित
तरीकां जीविका चले यायेगुयात बुद्ध, प्रत्येकबुद्ध व श्रावक
फुकसिनं निन्दा याना व.गु दु । क्वह्यंका त.गु दु, अनुचित तरीकां
गुगु भिक्षा प्राप्त जुइगु खः, उग् भोजन सेवन याइम्हसिया ख्वाल्य

न्ह्यू पहः वये फइ मखु, वयागु मन प्रसन्न जुइ फइ मखु । अनुचित तरीकां गुगु भिक्षा प्राप्त जुइगु खः, उगु भिक्षा जिगु बिचारय् चण्डालया चिपःगु भोजनथे खः । वयागु नसा अथे हे जुइ, गथे सतधम्म माणवकं चण्डालया चिपःगु भोजन नःगु खः ।' थुलि घया शास्तां न्हापायागु जन्मया खें कना बिज्यात ।

अतीत-कथा (न्हापाया खें)

न्हापा वाराणसी ब्रह्मदत्तं राज्य याना च्चंबले बोधिसत्त्वं चण्डालया कुले जन्म ग्रहण यात । तःधिक जुइवं छुं ज्या खें दया व लैय् नयेत जाकि व जाप्वः ज्वना छे पिहाँ वन ।

अबले हे वाराणसी छम्ह माणवक दुगु खः, नां जुया च्चन सतधम्म । उदीच्च गोत्रया महाघनवान कुलय् जन्म जूगु जुया च्चन । व नं छुं ज्या दया लैय् नयेत जाकि वा जाप्वः मज्जंसे हे छे नं पिहाँ वन ।

इपि निम्हं तःकागु लैय् ध्वदुल । माणवकं बोधिसत्त्वयाके न्यन- 'छंगु जात छु खः ?' वं धाल 'जि चण्डाल खः ।' अले माणवकयाके न्यन- 'छंगु जात छु लय् ?' 'जि उदीच्च ब्राह्मण खः ।' 'जिलका सा. नु' घका निम्हं लैय् वन । बोधिसत्त्वं सुथसिगु भोजन यायेगु ई जुसेली लः या सुविधा दुगु थासय् फेतुना ल्हा सिला जा प्वः पयना माणवकयाके न्यन- 'जा नये यः ला ?'

'हत् चण्डाल, जित जा माःगु मदु ।'

बोधिसत्त्वं धाल- 'ठिक जू ।' अले जाप्वः चिप मयासे थःत माक्व जा मेगु लप्ते छपातय् तथा प्वःचिना छखे तल । भोजन याना

लः खना, लहा तुति सिला जाकि व ल्यं दुगु जा उवना माणवक-
यात घाल- 'माणवक, का सा नु ।' अले लं लिना वन । इपि न्हिच्छ
तक वना लँय सुविधा दुगु थासे माल्हुया पिने पिहाँ वन । बोधि-
सत्वं याउंसे च्वगु थासय् फेतुना जाप्वः पयना माणवकयाके
मन्यंसे घमाघम नयेगु शुरू यात । न्हिच्छ जुइ माःगुलि माणवक
त्यानु चाये घुंकूगु जुया च्वन । साथे वया तःसकं नये नं पित्याना
च्वन । वं बोधिसत्व पाखे स्वये लगे जुल- 'यदि ध्वं जा बिल
धाःसा, नये हे माली ।' तर बोधिसत्व छुं छां मघासे नया हे
च्वन ।

माणवकं बिचाः यात- ध्व चण्डालं जिके मन्यंसे घमाघम
फुकं नया यंका च्वन । ध्वयाके बलजपित लाका नं द्योने च्वंगु
चिपगु जा छखे चीका ल्यंगु नये माली । वं अथे याना चिपगु जा
नल ।

जा नयेवं हे माणवकया मने तःधंगु पश्चाताप जुल । वं
बिचाः यात- 'जि थःगु जाति, गोत्र व प्रदेशयात ल्वःगु ज्या
मयाना । जि चण्डालया चिपःगु जा नया बिया ।' अबले हे वया
म्हुतुं हि नापं त्वाकः ज्यागु जा पिने पिहाँ वल (लह्त) ।

थुगु तःधंगु शोकं शोकातुर उवीका 'जि निवित खँया निति
अनुचित कर्म याना ।' वं ख्वख्वं ध्व न्हापांगु गाथा घाल-

तच्च अप्पञ्च उच्छिद्धं, तच्च किञ्चन नो अदा ।
सोहं ब्राह्मणजातिको, यं भुत्तं तदिप उग्गतं ॥

[व भतिचा जक दुगु खः, चिपगु खः, हानं व नं वं थाकुक

व्यूगु खः । ब्राह्मण जातियाम्ह जुया जि व नया । गुगु नया नं पिहाँ वल ।]

थुकथं माणवक ख्वया हाला 'जि थुजागु अनुचित ज्या याना; आः जि म्वाना च्वनां छु याये !' थथे बिचाः याना जंगलय् दुहाँ वन । अन सुनां मखंक च्वना अनाथ-मरण द्वारा मरण जुल ।

शास्तां थ्व न्हापायागु खँ कना उपदेश बिया बिज्यात—
 "भिक्षुपि, गथे सतधम्म माणवकयात उम्ह चण्डालया चिप जा नगुलि, थःत मत्वःगु जा नगुलि, न न्हिले वल, न मन प्रसन्न जुइ फत । थुकथं हे गुम्ह थ्व शासनय् प्रब्रजित जुया अनुचित ढगं जीविका याना जुइ, हानं उकि प्राप्त जूगु पदार्थया उपभोग याना जुइ; बुद्धपिसं निन्दा याना तःगु, बुद्धपिसं ब्वहचं धका कना तःगु जीविका द्वारा जीविका याना च्वंगु जूया निति वया ख्वालय् न न्हिलेगु वइ न प्रसन्नता हे ।

शास्तां सम्बुद्धत्व प्राप्त याना च्वना बिज्याबले थ्व निपुगु गाथा आज्ञा दयेका बिज्यात—

एवं धम्मं निरंक्त्वा, यो अधम्मेत्र जीवति ।
 सतधम्मोव लाभेन, लद्धेनपि न नन्दति ॥

[थुकथं धर्म तोता गुम्ह अधर्म म्वाना च्वनी व सतधम्मथे लाभ जूसा नं प्रसन्न जुइ मखु ।]

थुकथं शास्तां थुगु धर्म उपदेश याना प्यंगु आर्यसत्य प्रकाश याना जातकया स्वापु तया बिज्यात । सत्य प्रकाशनं लिपा आपालं भिक्षुपिन्त श्रोतापत्ति आदि फल प्राप्त जुल ।

अबले याम्ह चण्डाल-पुत्र जि हे खः ।

चुल्ल पट्टम

“अयमेवस्स अहमपि सो अन्नञ्जो” एव गाथा
शास्तां जेतवनय् विहार याना विज्याबले उद्विग्न चित्तम्ह भिक्षुया
बारे कना विज्यागु जुल ।

वर्तमान-कथा

एव खँ उम्मादन्ती जातकय् वइ तिति । शास्तां न्यना
विज्यात - “भिक्षु, छु छ घात्थे उद्विग्न चित्तम्ह खः ला ?”

“भगवान, घात्थे खः ।”

“छन्त सुनां उद्विग्न यात ?”

“भन्ते, जि छम्ह छयपिया बांलाका तःम्ह मिसायात खन
आशक्त जूगुलि उद्विग्न जूम्ह खः ।”

“भिक्षु, मिसा घयाम्ह अकृतज्ञ खः । मित्र-द्रोही खः । छाःगु
नुगः दुम्ह खः । न्हापायापि पण्डितपिसं जःगु लप्पाया हि त्वंका
जीवन दान बिद्या नं मिसायागु चित्तयात त्याके मफु ।”

शास्तां थथे घया पूर्वं जन्मया खँ कना विज्यात—

अतीत-कथा (न्हापाया खँ)

न्हापा वाराणसी ब्रह्मदत्तं राज्य याना च्चंबले बोधिसत्व
वया अग्र महारानीया कोखय् जन्म जुल । नां छूगु दिनय् वयात

पद्म कुमार धका नां तल । वया मेपि नं खुम्ह किजापि दुगु खः । थुपि न्हेम्ह छसिकथं तःधिक जुया विवाह याना जुजुया पासापि सरह जुया च्वनेगु यात । छन्हु जुजुं राजाङ्गनय् दना इमित सजि सजाउ याना जुजुया सेवाय् वःगु स्व स्वं बिचाःयात—

थुमिसं जित स्याना राज्य नं कायेफु । थुगु शंकां सशंकित जुया वं इमित सःता धाल— “तात ! छिपि थुगु नगरय् च्वने फइ मखु , मेथाय् हूं । जि मदयेका लिहां वया कुल द्वारा प्राप्त जुया च्वंगु राज्य ग्रहण या वा ।”

इपि बी नं धाःगु खं स्वीकार याना ख्वख्वं हाहां छेँ वन । थः थःपिनि कलाःपि ब्वना न्हाथाय्सं वना जीवन हने निति नगरं पिहां वन । लेंय् ववें इपि छथाय् कन्तारय् थ्यन । अन नसा त्वेंसा छु नं प्राप्त मजुल । पित्या सह याये मफुगुलि इमिसं बिचाः यात, “म्वाना च्वन धाःसा मिसात दइ तिनि ।” अले दकले चोधिकम्ह किजाया कलाःयात स्याना उकिया भिस्वकु टुक्रा भाग थला वयागु ला नल ।

बोधिसत्वं थःत व कलाःयात प्राप्त जूगु निगू भागय् छगू भाग ल्यंका तल । छगू भाग निम्हसिनं नल । थुकथं खुन्हुया दुने खुम्ह मिसातयेगु ला नयेगु यात । बोधिसत्वं छगू छगू भाग याना खुन्हुया दुने खुगू भाग ल्यंकल । न्हेन्हु दुखुनु बोधिसत्त्वया कलाः-यात स्याये धाबले बोधिसत्वं उगु खुगू भाग इमित बिया धाल, थौं थ्व न, कन्हे बिचाः याये ।”

गबले व ला नया इपि दचना च्वंगु खः, बोधिसत्त्व थः कला ब्वना बिस्युं वन । व मिसां भतिचा तापाक वने धुंका धाल-

स्वामि, जि न्याये मफुत । बोधिसत्त्वं वयात बोहलय् तथा यंका
सूर्य लुया ववले तकं कन्तार पिहीं वन ।

सूर्य लुया वयेवं व मिसां घाल-स्वामि, प्याचाल । बोधिसत्त्वं
घाल- भद्रे, लः मदु । तर तकोमछि पवनेवं बोधिसत्त्वं थःगु जःगु
लप्पाय् तरवार प्रहार याना घाल- भद्रे, लः मदु, थ्व जिगु जःगु
लप्पाया हि त्व ।' व मिसां अथे हे यात ।

इपि छसिकथं महानदी थ्यंक वल । लः त्वना मोल्हुया फल-
मूल नया आराम कायेगु छगू थासे बिश्राम यात । हानं गगाया
मोडय् लाःगु थासय् आश्रम दयेका च्वनेगु यात । गंगाया च्वय्
पाखे सुं छम्ह राज्य अपराधि सुं यात ल्हा तुति व न्हाय् ध्यना
गंगां च्इके छत्रया हःगु जुया च्वन । व तःसकं लाय् लाय् बुबुं उगु
थासे थ्यंक वल । बोधिसत्त्वं वयागु करुणा पूणगु हासः ख्वसः ताया
“जि दय्क दय्कं सुं दुःखीपि प्राणिपि नष्ट मजुइमाः” धका बिचाः
याना गगाया किनारय् वना वयात थकया आश्रमय् हया काढां
सिला, वासः षाका, वयागु घाःया चिकित्सा यात । बोधिसत्त्वया
कलाः घचाय्का वयात थुकलं ब्युब्युं सना ज्वीगु जुया च्वन—
'थजाम्ह ल्हा तुति मदुम्हसित गमां थकया हया वयागु सेत्रा याना
च्वन ।'

वयागु घाः लनेवं बोधिसत्त्वं वयात व थः कलाःयात आश्रमय्
तोता जंगलं फल मूल हया वयागु व कलाःयागु पालन यायेगु याना
च्वन ।

इपि थुकथं च्वना च्व च्वं व मिसा उम्ह ल्हा तुति मदुम्ह-
लिसे आशक्त जुल । वं व लिसे अनाचार यात । हानं छुं उषाय

बोधिसत्त्वयात स्याये माल धका बिचाः याना धाल—

“स्वामि, गबले जि द्विगु बोहलय् चवना कन्तारं पिहाँ वया चवनागु खः, अबले श्व पर्वत खना छगू संकल्प यानागु दु- “हे पर्वत निवासी देवता, यदि जि व जिमि स्वामि छुं म्वाक जीवित जुया थनं पिहाँ वने दत घाःसा जिं छन्त बलि बी। उकिं, व देवता, गुम्हसिके जि संकल्प यानागु खः; आ वं हैरान याना चवन। आ वयात बलि बो नु।”

बोधिसत्त्वं वयागु माया (षड्यन्त्र) मस्यूगु जुया चवन। वं “जू दय” धका स्वीकार यात। अले पूजा बलि तयार याना वयात ज्वका पर्वतय् थाहाँ वन।

व मिसां बोधिसत्त्वयात धाल- “स्वामि, देवता स्वया चव्यु लाम्ह छ हे उत्तम देवता खः। उकिं न्हापां छन्त हे बनयागु स्वां पूजा याना, प्रदक्षिणा याना, वन्दना याना लिपा देवतायात बलि बी।” वं बोधिसत्त्वयात ज्वः पाखे स्वका बनयागु स्वां पूजा यात। हानं प्रदक्षिणा याना, प्रणाम याइम्ह थें च्वंक लिउने वना जनुफा-तय् धक्का बिया ज्वलय् कुरक छवत। “शत्रुया जनुफा स्वये धुन” धका बिचाः याना सन्तोष जुया व पर्वतं क्वहाँ वया लुला लंगडा-याथाय् वन। बोधिसत्त्व नं ज्वयागु सि लिसें पर्वतं कुतुं वया छमा फंसिमाया सिना हलं त्वपुया च्वंगु कें मदुगु भालय् ला वन, पर्वतं क्वय् क्वहाँ वये मफुगु जुया चवन। व फंसि नया सिमा कच्चाया दश्वी च्वं चवन।

छम्ह गोह, गुम्हसिगु म्ह तःधं, पर्वतया क्वं उगु फंसिमाय् थाहाँ वया फल नइजु जुया चवन। व उख्नु बोधिसत्त्व खना बिस्यु

वन । कहे खुनु बल, अले छखे पाखे च्वंगु फल नया वन । थुकथं बरोबर वयेवं गबले बोधिसत्वया बिश्वासी जुल, अबले वं न्यन-
 “छ थन गुकथं वयागु ?” “थुगु कारणं” धका कनेवं वं धाल—
 “अथेसा ग्याये मते ।” वं बोधिसत्वयात थःगु जनुफातय् थ्यना
 सिमां व्वकया जंगलं पिहाँ वया तःकागु लँय् थ्यंका धाल— “थ्व
 लँपुं हूँ ।” बोधिसत्वयात उत्साहित याना व थः स्वयं जंगलय् दुहाँ
 वन ।

बोधिसत्व छगू गाँचाय् वना च्वं वन । अन च्वं च्वं बौम्ह
 मद्दुगु खबर प्राप्त जुल । व वाराणसी थ्यंका कुल परम्परां वःगु
 राज्य अधिकार कया पद्दुम राजा नामं भिगू राजधर्मया बिरोधय्
 मवंसे धार्मिक पूर्वकं राज्य याना च्वन । नगरया प्यंगू ध्वाखाय्
 नगरया दथुइ व महलया ध्वाखाय् खुगू दानशाला दयेका म्हिथं
 खुद्वः खर्च याना दान बीगु जुया च्वन ।

उम्ह पापीम्ह मिसा नं ल्हा तुति मद्दुम्हसित (लुला लंगडा-
 यात) बोहलय् तया जंगलं पिहाँ वया गां गामय् भिक्षा पवना जा-
 व्वाति, जा मुंका उम्ह ल्हा तुति मद्दुम्हसित पालन पोषण याइगु
 जुया च्वन । वयाके छुं गथि जुया सुं गुम्हसिनं थ्व ‘छ सु परे जू’
 धका न्यनीबले वं लिसः बीगु— “जि थ्वया पाजुया म्हाय् खः,
 अले थ्व जिमि निनीया काय् खः । जि थ्वयात हे बिया तःगु खः ।
 उकिं जि थः भातयात गुम्ह थुरुथं दण्ड नं बिया तःम्ह खः—
 कुबिया चाचा हिला भिक्षा पवना पालन पोषण याना च्वना ।”
 मनूतयेसं मती तल— ‘थ्व पतिव्रता मिसा खः ।’ अनं लिपा भू अपो
 जा-व्वाति, जा बी लमे जुल । मेपिसं धाल— ‘छ थुकथं चाहिला
 जुइ मते । पद्दुम राजं वाराणसी राज्य याना च्वंगु दु । फुकं जम्बु-
 द्वीपयात उथल पुथल याना दान बिया च्वंगु दु । व छन्त खना

लय् ताइ । यक्व धन बी ।' इमिसं वयात तियागु दाला बिल; अले घाल- थःम्ह स्वामियात थुकी फेतुका ज्वना हुं । व अनाचारिणी मिसा उम्ह ल्हा तुति मद्दुम्हसित तिया दालाय् फेतुका दाला कुबिया वाराणसी थ्यंका, अन दानशालाय् नया उखें थुखें चाहिला जुया च्वन ।

बोधिसत्त्व छायेपिया तःगु किसिम्हय् च्वना, दानशालाय् वना, अन च्याम्ह भिम्हसित थःगु ल्हातं दान बिया छे वनीगु जुया च्वन । उम्ह अनाचारिणी मिसा उम्ह ल्हा तुति मद्दुम्ह मिजंयात दालाय् फेतुका दाला कुबिया जुजुया लय् दना च्वन । जुजुं खना न्यन— “ध्व सु खः ?”

“महाराज ! छम्ह पतिव्रता मिसा खः ।”

वयात सःतके बिया, म्हसीका, ल्हा तुति मद्दुम्ह मिजंयात दालां लिकायेका न्यन— “ध्व छं सु परे जू ?” “महाराज ! ध्व जिमि निनीया काय् खः । जिमि कुलयापिसं जित ध्वयात लः ल्हाना बिल, ध्व जिमि भात खः ।”

मनूतयेसं इमि दथुइ च्वंगु भेद मस्युगु जुया च्वन । इमिसं उम्ह अनाचारिणी मिसायात प्रशंसा याये लगे जुल- ‘अहो ! पति देवता ।’

जुजुं हानं न्यन— “छन्त कुलयापिसं ध्वयात लः ल्हाना व्युगु ला ? ध्व छिमि भात ला ?”

वं जुजुयात म्हमसिया सुरा जुया घाल- “महाराज ! खः ।”

अबले जुजुं वयाके न्यन- “छु थ्व वाराणसी जुजुया काय् ला ?” छु छ पदुम कुमारया कलाः फलानाम्ह जुजुया फलानागु नां दुम्ह म्हाय्मवा मखु ला ? छं जिगु लप्पाया हि त्वना थ्व लहा तुति मदुम्ह लिसे आशक्त जुया जित ज्वलं कुतुका बिल । आः व छं थःगु छ्छनय् मृत्यु कुबिया वया, जित सीम्ह घका मती तया थन वयागु ला ! जि म्वाना च्वन तिनि ।” थुलि घया अमात्यपिन्त सःता जुजुं घाल- “अमात्यपि ! छु जि छिमिसं न्यनेवं थ्व खं मधया ला ? जिमि खुम्ह किजापिसं खुम्ह मिसात स्याना ला नल । तर जि थः कलाःयात याउंसे च्वंक गंगाया किनारय् हया छगू आश्रमय् च्वं च्वं छम्ह दण्ड प्राप्तम्ह लहा तुति मदुम्हसित (लखं) थकया सेवा याना । उम्ह मिसां उम्ह मिजं प्रति आशक्त जुया जित पर्वतं कुरका बिल । जि थःगु मंत्रीचित्तया कारण मसी । गुम्हसिनं जित पर्वतं कुरका ब्युगु खः, व सुं मेम्ह मखु । थ्व हे दुराचारिणी मिसा खः । गुम्ह दण्ड प्राप्तम्ह लुत्रा लंगडा खः, व नं सुं मेम्ह मखु, थ्व हे मिजं खः ।”

थथे घया थ्व गाथा घाल-

अयमेव सा अहमपि सो अनञ्जो,
 अयमेव सो हृत्थच्छिन्नो अनञ्जो ।
 यमाह कोमारपती ममन्ति,
 ब्रिभ्रतिथयो नतिथ इत्थीसु सच्चं ॥
 इमश्च जम्मं मुसलेन हन्त्वा,
 लुद्धं छुवं परदारूपसेविः
 इमिस्सा च नं पापपतिब्बताय,
 जीवन्तिया छिन्दथ कण्णनासं ॥

[ध्व मिसा व हे खः । जि नं व हे खः । ध्व ल्हा मदुम्ह नं व हे खः । मेम्ह मखु । गुम्हसित (ध्वं) ध्व जिमि कुमार पति धया च्वं च्वन । मिसा घयापि स्याना छ्वये बहःपि खः । इभिगु न्हाय् न्हाय्पं ध्यना छ्व ।]

बोधिसत्त्वं तं सम्हाले याये मफया इमित थुजागु दण्डया हुकुम जुल । तर अथे याके मब्बु । तं व्वलाका वं दाला व मिसाया छर्षेनय् थुजागु नक्सां चिके बिल, गुगु व्वकाये मज्यूगु जुल । अले हानं उम्ह ल्हा तुति मदुम्हसित उकी वान्छ्वय्के बिया इमित थःगु राज्यं पतिना छ्वत ।

शास्तां थुगु धर्मदेशना हया आर्यसत्य प्रकाश याना जातक मिले याना विज्यात । सत्य प्रकाशन समाप्त जुइवं उद्विग्न चित्त दुम्ह भिक्षु श्रोतापत्ति फलय् प्रतिस्थित जुल ।

अवलेयापि खुम्ह किजापि सुं स्थविरपि खः । कलाः चिञ्चमाणविका खः । लुला लंगडा देवदत्त खः । गोहराज आनन्द खः । पदुमराज ला जि हे खः ।

कण्हदीपायन जातक

“सत्ताह मेवाहं” थ्व गाथा शास्तां जेतवनय् विहार याना बिज्याबले छम्ह उद्विग्न-चित्तम्ह भिक्षुया कारणय् कना बिज्यागु खः ।

वर्तमान-कथा

थुकिया खँ कूस जातकय् वइ तिनि । शास्तां उम्ह भिक्षुयाके न्यना बिज्यात- छु छ घात्थे उद्विग्न-चित्तम्ह खः ला ? “घात्थे खः ।” “भिक्षु ! न्हापायापि पण्डितपिसं, गबले बुद्ध उत्पन्न जुया बीमज्यानिगु खः, अबले शासनं पिनेशागु प्रब्रज्या ग्रहण याना न्यय्दं मयाक काम-भोगय् रत मजूसे ब्रह्मचर्य पालन यात- लज्जा व भयया बिचाः याना थःगु उद्विग्न जूगु खँ सुयातं हे मकंसे च्वं च्वन । छ शुजागु कल्याणकारीगु शासनय् प्रब्रजित जुया जि थें जाम्ह गौरव तये बहःम्ह बुद्धया न्ह्योने च्वना प्यंगू परिषद- या दथुइ थथे छाया याना च्वनागु ? । छ थःगु लज्जा व भययात छाया रक्षा मयानागु ?” थुलि घया न्हापायागु जन्मया खँ कना बिज्यात—

अतीत-कथा (न्हापाया खँ)

न्हापा वंश (वंक ?) राष्ट्रया कोशाम्बी नगरय् कोशाम्बिक नां जुया च्वंम्ह जुजुं राज्य याना च्वंगु खः । अबले निगमय् निम्ह ब्राह्मणपि च्वना च्वंगु जुया च्वन - परस्परम् पासा जुया च्वपि,

लिसैं चय्गू कोटि सम्पत्तिया मालिकर्पि । निम्हं काम-भोग्य् दोष खंका, महादान बिया, काम-भोग त्याग याना, ख्वबि हापि जनता-पिन्त तोता, हिमालय स्वया पिहाँ वन । अन आश्रम दयेका प्रब्रजित जुया, वन मूल व फला-फल माला हया न्हि छवछ्वं न्ययुदं फुकल । इपि ध्यानलाभी जुइ मफुत । न्ययुदं लिपा चि व पाउं सेवन यायेत जनपदय् चाह्युह्युं काशी देशय् थ्यंक वन । अन छगू निगम गाँमय् दीपायन तपस्वीया माण्डव्य घयाम्ह गृहस्थी पासा दुगु जुया च्वन । इपि निम्हं वयाथाय् वन । वं इमित खनेवं हे प्रसन्न जुया पर्णशाला दयेके बिल । हान प्यगू आवश्यकता पूर्ण याना इमिगु सेवा यात । इपि अन स्वदं प्यदं च्वन । अले वयात सूच बिया चारिका यायां वाराणसी थ्यंका श्मशानय् च्वनेगु यात । इपि निम्ह मध्ये दीपायन मं दतले श्मशानय् च्वना हानं व हे पासायाथाय् वन । माण्डव्य तपस्वी (?) अन(श्मशानय) हे च्वन ।

छन्हु छम्ह खुँ शहरय् खुया आपालं घन उवना वना च्वंगु खः । न्ह्यलं चापि छेँ थुवाःत व पाल्यातयेसं खुँ घका सीका लिना यंकल । व खुँ वा मचायेक पिहाँ वल; अले काचा काचां श्मशानय् दुहाँ वना तपस्वीया पर्णशालाया लुखाय् सामान तोता बिरयुं वन । घन थुवातयेसं सामान खनेवं “अय् दुष्ट तपस्वी, बहनी घाःसा खुया जुइगु हानं न्हिने घाःसा तपस्वीया भेष कया च्वनीगु” घया दाया ब्वबिया जुजुया न्होने यंकल ।

जुजुं परीक्षा मयासे हे आज्ञा बिल- यंकी (थ्वयात) सूली त्ति । वयात श्मशानय् यंका खेर (?) मांया सूली तल । तपस्वी-या शरीरय् सूली दुहाँ मवं । अले नी हःमाया सूली तल । व नं

दुहाँ मवं । अनं नैया (?) सूली तल, व नं दुहाँ मवं । तपस्वी
 थःगु पूर्वकर्मया बिचार यात । वयाके पूर्वजन्म स्मरण ज्ञान
 उत्पन्न जुल, गुकि वं पूर्वकर्म खंकल । वयागु पूर्व-कर्म छु खः ?
 कोविलारया सिनका चां भुजियात सुया वःगु । न्हापाया जन्मय् व
 सिकःमिया काय् जुया च्वगु खः । व बौम्हलिसे सिमा ध्यनेषाय्
 वन । अन वं छम्ह भुजियात कोविलारया सिनकां सूलीं सुइगुथे
 सुया बिल । वयागु व पापं थन वया वयात ज्वं वल । गबले वं
 थुगु पापं मुत्त जुइ मखु धैगु सीकल, अबले राजपुरुषपिन्त सःता
 घाल— 'यदि जित सूली तये मास्ति वःसा कोविलारया सूली कया
 हति ।' इमिसं अथे यात । अले सूली तया पा तयेका लिहाँ वन ।
 पात्रेतयेसं मुला वयाथाय् वइपि स्वयेगु यात ।

अले दीपायनं बिचाःयात, 'पासायात मखनागु यक्व दत ।'
 (थथे मती तया) माण्डव्ययाथाय् वये निति पिहाँ वल । वं गबले
 लैय (खबर) ताल उखुनुया दिने हे (माण्डव्ययात) सूली तल । अले
 व अन थयंक वल । हानं छखे पाखे दना च्वन । न्यन— 'पासा !
 छु (छ) अपराधी खः ला ?'

“निर्दोषम्ह खः ।”

“मने तँ ला पिहाँ मवःला ?”

“पासा ! गुपिसं जित ज्वन, जि इपि खना नं तं मचा; न
 त जुजु खना हे ”

“यदि अथे खःसा थुजाम्ह सदाचारीया किचः जिगु निति
 सुखकर खः,” धका दीपायन सूली लिधना फेतुत । माण्डव्यया
 शरीरं वयागु शरीरय् हि कुति तिकि तिकि नन । व हि सुवर्ण

वर्णगु शरीरय् तिकि नना हाकुसे चवना वन । अबलेसं निसें वयागु नां कण्हदीपायन (कृष्ण द्वीपायन) जुल । व चच्चि अन हे फेतुना चवन । कन्हें खुन्हु पालेतयेसं थ्व समाचार जुजुयाथाय् वना निवेदन यात । जुजुया मती वन, वं बिचाः मयासे हे थथे याये लात । व जुजु हथासं अन थ्यंका दीपायनयाके न्यन- “भो प्रब्र-जित, सूली लिघना छाय् फेतुना चवना ?”

‘महाराज, थ्व तपस्वीयात रक्षा याये निति फेतुना चवनागु खः । छःपिसं थ्व दोषी खः वा निर्दोषी सीका थ्वयात थूजागु दण्ड बियागु खः ला ?’

व जुजुं स्वीकार यात, बिचाः मयासे हे दण्ड बियागु खः । वं जुजुयात ‘महाराज, जुजु घयापि बिचारवान जुइमाः घया ‘भोग-कामी अलसीपि गृहस्थीपि ठीक मजू’ आदि धर्म उपदेश बिल । जुजुयात गबले थूजागु खंया ज्ञान दत ‘माण्डव्य निर्दोष खः’ अबले वं आज्ञा बिल, सूली लिका । सूली लिकापिस सूली लिकाय् मफु । माण्डव्यं घाल- ‘महाराज, जि पूर्वकर्मया पापया फल स्वरूप थ्व नंया सूली चवने माल । जिगु शरीरं सूलो पिहां वये फं मखुत । यदि जिगु ज्यान बचे याये मास्ति वःसा कःति कायेके छ्वया थ्व सूलीयात जिगु छ्चंगु लिसे पाय्छि जुइक ध्यंके व्यु ।’ जुजुं अथे हे यात । म्हय् दुने च्वंगु सूली दुने हे लात । अबले (न्हापाया जन्मे) वं उगु सिन्का चवकां भुजिया मल-मार्गय् सुया व्यूगु जुया चवन । व वयागु म्हय् हे लाःगु जुया चवन । वयागु मृत्यु उगु कारणं मजूसे आयुक्षय द्वारा जूगु जुया चवन । उकि थ्व नं मसी । जुजुं तपस्वीपिन्त प्रणाम यात, क्षमा पवन; अले निम्हसितं उद्यानय् तया सेवा याना चवन । अबलेसं निसें माण्डव्यया नां

अणिमाण्डव्य च्वन । व अन हे जुजुया आश्रयय् च्वनेगु यात ।
 दोपायन वयागु घाः लायेके धुंका थःम्ह गृहस्थी पासा माण्डव्यया-
 थाय् वन । व पर्णशालाय् दुहाँ वंगु खना पासाम्हसित सूचं बिल,
 व खबर तायेवं प्रसन्न जुया काय् कलाः नापं आपाल स्वाँ धुं
 धुपाँय् चिकं साख आदि ज्वना उगु पर्णशालाय् थ्यंक वन । अन
 दोपायनयात प्रणाम याना तुति सोका चिकनं बुइका सरबत् त्वंका
 फेतुना अणिमाण्डव्यया समाचार न्यनेगु यात ।

वया यज्ञदत्त कुमार नां दुम्ह काय् इरुथिरू जुइगु थाय्या
 फुसे बल लिसे म्हिता च्वंगु जुया च्वन । अन छ्वाः प्वाल्य् बिष-
 धारी सर्प च्वना च्वगु जुया च्वन । कुमारं बँय् बस्वागु बल वना
 प्वाल्य् बिषधारी सर्पया म्हय् लात । व छुं मस्युम्ह मचां प्वाल्य्
 ल्हा दुछ्वत । तं पिहाँ व.म्ह सर्पं ल्हाती न्याना बिल । बिषयागु
 प्रभावं मूर्छां कया व अन हे गोतु वन । मां-बौपिसं सर्पं न्यात
 धयागु सी साथं कुमारयात ल्हना हया तपस्वीया तुति गोतुइका
 बिल —

“भन्ते ! प्रब्रजितपिसं वासः वा परित्राण (धर्म-देशना) स्यू ।
 जिमि काययात रोग मदुम्ह याना बिज्याहुँ ।”

“न जि वासः स्यू, न जि बैद्य ज्या याये सःम्ह खः ।”

“अय्सा भन्ते, थ्व हे कुमारया प्रति मंत्री-भावना याना सत्य-
 क्रिया याना बिज्याहुँ ।”

“ज्यू, सत्य-क्रिया याये”- धया तपस्वीं यज्ञदत्तया छचनय्

लहा तथा न्हापांगु गाथा धाल—

सत्ताहं एवाहं पसन्नचित्तो
 पुर्वात्थको अचरिं ब्रह्मचरियं
 अथापरं यं चरितं मर्माद्यदं
 वरसान्नि पञ्जास समर्थकानि
 अकामको वा हि अहं चरामि,
 एतेन सच्चेन सुवत्थि होतु,
 हतं विसं जोवतु यज्जदत्तो ॥

[जि पुण्यया कामना याना न्हेहु तरु जक प्रसन्नता पूर्वक
 ब्रह्मचर्यं पालन याना । अनं लिपा गुगु जि श्व न्यय्दं मयाक
 पालन याना चवनागु खः, व अनिच्छा पूर्वकं हे याना चवनागु खः ।
 जिगु श्व सत्यया प्रतापं कल्याण जुइमाः बिष नाश जुइमाः, लिसं
 यज्जदत्त म्वाना वयेमाः ।]

सत्य-क्रिया यायेव' हे यज्जदत्तया छाति च्वय् पाखेयागु बिष
 छ्वम्हुना बँय् बा वन । कुमारं मिखा चायेकल; मां-बौपिन्त स्वल;
 अले 'मां' धया फाता पुला च्वं चवन । अबले कण्हदीपायन वया
 बौम्हसित धाल- "जि सामर्थ्यं दुथे याये धुन । छं नं सामर्थ्यं दुथे
 याना वयं ।" वं "जि नं सत्यक्रियायाये" -धया काय्या छाती
 लहा तथा निपुगु गाथा धाल—

यस्मा दानं न अभिनन्दि कदाचि
 दिस्वानाहं अतिथि वा सकाले

न चापि मे अप्पियतं अवेदुं
 बहुस्सुता समणब्राह्मणा च,
 अकामको वा हि अहं ददामि
 एतेन सच्चेन सुवतिथ होतु
 हतं विसं . जीवतु यज्जदत्तो ॥

[जि वासस्थानय् वइपि अतिथिपिन्त स्वया गबलें नं दानया
 अभिनन्दन मयाना । तर बहुश्रुत दुपि श्रमण ब्राह्मणपिन्त तक नं
 जिगु ध्व अतिथि अप्रिय जूगु खं ख्याल मदु । जि इच्छा मदयेकं हे
 बिया च्वना । थुगु सत्य-क्रियाया प्रतापं कल्याण] जुइमाः । बिष
 नष्ट जुइमाः । यज्जदत्त म्वाना वयेमाः ।]

थुकथं वं सत्य-क्रिया यायेवं हे जं चत्रययागु बिष छ्वम्हुना
 बँय् वा वन । कुमार दना फेतुत । वरु, दने मफुनिगु जुया च्वन ।
 अले वया बौम्हसिनं मांम्हसित धाल- 'भद्रे, जि थःगु सामर्थ्य
 अनुसारं याये धुन । आ छं सत्यक्रिया या, काय्यात जुइ च्वने
 फुम्ह याना व्यु । वं धाल- 'जिके छगू सत्य दु; तर छंगु न्होने घाये
 मफु ।' "भद्रे ! यःगु थजु, जिमि काय्यात आरोग्य प्रदान या ।"
 वं 'जू' धका स्वीकार यात । अले सत्यक्रिया यायां स्वरुगु गाथा
 धाल-

आसीविसो तात पट्टतेजो
 यो तं अदिट्ठि पतरा डिदिच्च,
 तस्मिं च मे अप्पियताय ज्ज
 पितरि च ते नत्थि कोचि विसेसो
 एतेन सच्चेन •• यज्जदत्तो ॥

[पुता ! गुम्ह तःसकं तेज दुम्ह सपं छन्त ल्वहतं तिन्हुया
न्यागु खः, उम्ह सर्प व छिमि बीया प्रति गन तक अप्रिय जुइगुया
सम्बन्ध दु । थौं जिगु निरति छुं अन्तर मद्दु । थुगु सत्यक्रियां ...
... म्वाना वयेमाः ।]

सत्यक्रिया यायेवं हे फुकं बिष पिहां वया बैय् बा वन ।
यज्ञदत्त बिष मद्दुगु शरीरं दना म्हिते लगे जुल । थुकथं काय्म्ह
दनेवं मण्डव्यं दीपायनया बिचार सीकेत प्यपुगु गाथा धाल—

सन्ता दन्ता येव परिठ्ठजन्ति
अज्जत्र कण्हा अक्कामरूपा
दीपायन क्किस्स जिमुच्छुमानो
अक्कामको चरसि ब्रह्मचरिं ॥

[सकलें शान्त व दमनशीलपि जुया परिव्राजक जुइगु खः,
कण्ह दीपायनयात तोता मेपि सुनां नं अनिच्छा पूर्वक ब्रह्मचर्यं
पालन याइ मखु । हे दीपायन ! छःपिन्त छु खँय् घृणा दु, गुकि
याना छःपिसं अनिच्छा पूर्वक ब्रह्मचर्यं पालन याना च्वनागु खः ?]

वं वयात उगु कारण कँ कं न्यापुगु गाथा धाल—

‘सद्धाय निक्खम्म पुनं निवत्तो
सो एल्लमूगो व बालो वतायं’
एतस्स वादस्स जिमुच्छुमानो
अक्कामको चरामि ब्रह्मचरियं
विअजूपसत्थं च सतं च ठानं
एवं प्हं पुज्जकारो भवामि ॥

[श्रद्धां प्रब्रजित जुया श्व हानं गृहस्थी लिहाँ वल; श्व फथें जाम्ह लाता खः; श्व मूर्खं खः - थुगु निन्दां ग्याना हे जि अनिच्छा पूर्वक ब्रह्मचर्य पालन याना च्वना । हानं श्व विज्ञपिसं प्रशंसितगु व सत्पुरुषपिनिगु जोवन खः, थुगु कारणं नं जि पुण्यवान जुइ ।]

थुकथं वं थःगु विचार कना हानं मण्डव्ययाके न्यने निति खुपुगु गाथा घाल—

समरो तुवं ब्राह्मरो अद्धिके च
सन्तप्पयासि अन्नपानेन भिक्खुं
अपानभूतं व घरं तवाधिदं
अन्नेन पानेन उपेत रूपं
अथ किस्स वादस्स जिगुच्छमानो
अकामको दानं इमं ददासि ॥

[छं भिक्षा पवनीपि श्रमण ब्राह्मण व लं जुवातयेत अन्नपानं सन्तोष याइगु । श्व छंगु अन्नपानं भरे जुया च्वंगु छेँ सर्वसाधारण-पिनि निति खः । छन्त छु अपवादया भय दु, गुकि याना छं अनिच्छा पूर्वक दान बिया च्वन ?]

अले माण्डव्यं थःगु विचार कं कं न्हेपुगु गाथा घाल—

पितरो च मे आसु पितामहा च
सद्धा अहू दानपति वदञ्जु,
तं कुल्लवत्तं अमुवत्तमानो

माहं कुले अन्तिमगन्धिनो ऋहु
 एतस्स वादस्स जिगच्छमानो
 अकामको दानं इमं ददामि ॥

[जिमि भो व बाज्याणि श्रद्धा दुपि खः । प्रतिद्धपि दानपति-
 पि खः । उगु कुल परम्परा रक्षा याये निति व जि थुगु परम्पराय्
 अन्तिम मज्जोमाः धंगु निति जि थुगु अपवादं घृणा दुगु कारणं हे
 अनिच्छा पूर्वकं दान विया चवना ।]

थथे धया माण्डव्यं थम्ह कलाःयाके न्यन्यं च्यापुगु गाथा
 धाल—

दहरिं कुमारिं असमथपञ्जं
 यं तान्नायं जातिकुला सुमत्ते
 न वापि मे अप्पयत्तं अवेदि
 अञ्जत्र कामो परिचारयन्ती
 अथ केन वण्णो न मया ते भोति
 संवासधम्मो ऋहु एवरूपो ॥

[हे बांलागु म्ह दुम्ह मिसा ! गबले छ मचाचा तिनिगु खः,
 कुमारीचा तिनिगु खः, बिचाःबाचा याये मसनिगु खः, अबलेसं निसं
 जि छन्त छंगु जाति कुलं ववना हया । छं मंमदयेक मंमदयेक सेवा
 याना चवन । तर जित थःगु अप्रिय जूगु ख्याल मदु । हे देवी !
 जि लिसे छंगु संवास गथे जुइ फत ?]

दं वयात लिसः षुबुयुं गुपुगु गाथा धाल—

[जिमिगु कुल्य तापाकं निसं गबलें नं थुजागु परम्परा मदु, गुकि याना सुं छम्हसिनं थः भातयात तोता वनोगु खः । उगु कुल परम्पराया अनुप्रवर्तन याये निति व गुगु कथं नं जि अन्तिमम्ह निकृष्ट ब्यक्ति मजुइया निति जि थ्व अपवादं घृणा दुगु कारण हे अनिच्छा पूर्वक छ लिसे स्वापु तथा च्व च्वना ।]

थथे घया वं बिचाःयात- जि भातया न्ह्योने हे थुजागु गुट्य खँ, गुगु न्हापा मधयानिगु खः, घाये धुन । थ्व जि खना तं नं चाये फु । थःगु कुलया बिश्वासीम्ह तपस्वीया न्ह्योने हे थ्वयाके क्षमा पवने माली । वं क्षमा पवं पवं भिपुगु गाथा घाल-

मरुडब्य भासिसुं सँ अभासनेट्यं
तं खमयं तं पुक्तहेतु मं अज्ज
पुत्तपेमा न इध परं अत्थि किञ्चि
सो नो अयं जीवति यज्जदत्तो ॥

[हे माण्डव्य ! जि घाये मज्यूगु खँ घाये धुन । थुकियात छं थौं काय्या निति क्षमा ब्यु । थ्व संसारय पुत्र-प्रेम स्वया तःधगु छुं नं मदु । थुम्ह भीम्ह काय् मचा यज्ञदत्त जीवित जुया च्वंगु दु ।]

अले माण्डव्यं वयात घाल- भद्र ! म्वाल दँ । छन्त क्षमा जुल । बरु आवंनिसं छ छाःगु नुगः दुम्ह जुइ मते । जि नं छं मयःगु याये मखु । बोधिसत्वं नं माण्डव्ययात घाल- आयुष्मान ! छं दुःख सिया मुंका तथा तःगु घन जम्मा याना कर्म व फलय् श्रद्धा मदुम्ह जुया गुगु दान बिया च्वन व अनुचित जुल । आवंलि श्रद्धा

पूर्वक दान व्यु । वं 'ज्यू' घका स्वीकार याना बोधिसत्वयात
न्यंकल —

“भन्ते ! छः पिसं जिमि दान क्षेत्र जुया गुगु हचि मदयेक
ब्रह्मचर्यं पालन याना बिज्यात, व ठिक मजुल । आवलि गुकि याना
छःपिनि प्रति यानागु उपकार महत्फलदायी जुइगु खः, उकथं
चित्त प्रसन्न याना शुद्ध-चित्त, ध्यान-रत जुया ब्रह्मचर्यं पालन
याना बिज्याहुँ ।”

इपि बोधिसत्वयात प्रणाम याना दना लिहाँ वन । अबलेसं-
निसें कलाःम्ह भात प्रति स्नेह दुम्ह जुल । माण्डव्यं प्रसन्न चित्तम्ह
जुया श्रद्धा पूर्वक दान बीगु यात । बोधिसत्व विरति दुम्ह जुया
(कामगुण्य्) न्ह्यःइपुगु नास याना ध्यान अभिज्ञा प्राप्त याना
ब्रह्मलोकगामी जुल ।

शास्तां थुगु धर्मदेशना हया सत्य प्रकाशित याना जातक
स्वाका बिज्यात । सत्य प्रकाशनया अन्तय् उद्विग्न चित्तम्ह भिक्षु
श्रोतापत्ति फलय् प्रतिस्थित जुल । अबलेयाम्ह माण्डव्य आनन्द
खः । कलाम्ह विशाखा, काय् राहुल, अणिमाण्डव्य सारिपुत्र,
कण्ह दीपायन ला जि हे खः ।

गङ्गामाल जातक

“अङ्गारज्जाता” इव शास्तां जेतवनय् विहार याना
बिज्याबले उपोसथकर्मया बारय् कना बिज्यागु खः ।

वर्तमान-कथा

छःहु शास्तां उपोसथ-व्रत धारण याःपि उपासकपित सःता
आज्ञा दयेका बिज्यात- “उपासकपि ! बांलागु ज्या यात ।
उपोसथ-व्रत धारण याइपिसं दान बीगु यायेमाः । सदाचारया
रक्षा यायेमाः । तं चायेगु याये मज्यू । मैत्री-भावना यायेमाः ।
उपोसथ-व्रत धारण यायेमाः । न्हापायापि पण्डितपित छगू भाग
(वच्छि) उपोसथ-व्रतया कारणं तःधंगु यश प्राप्त जुल ।”
उपासकपिसं प्रार्थना यायेवं भगवानं न्हापायागु जन्मया खँ कना
बिज्यात ।

अतीत-कथा (न्हापाया खँ)

न्हापा वाराणसी ब्रह्मदत्तं राज्य याना च्वंबले उगु नगरय्
शूचि-परिवार नां दुगु सेंठ कुल छगू दुगु खः । वयाके चय्गु कोटी
घन दुगु जुया च्वन । दान-पुण्य याइम्ह । वया कलाः काय्-म्हाय्
थःथितिपि, उलि जक मखु, वया छेँ च्वंपि गोठालातयेसं तकं
लच्छिया खुःहु उपोसथ-व्रत धारण याइगु जुया च्वन ।

अबले बोधिसत्व छगू गरीब-कुलय जन्म कया च्वंगु जुया
च्वन । ज्यामि ज्या याना तःसकं थाकुक् जीविका याना च्वंगु

जुया च्वन । व ज्यामि ज्या यायेत व साहुया छे वन, प्रणाम यात,
अले छुखे लिना दना च्वन । न्यन- “छ्याय् वयागु ?”

“छिगु छे ज्यामि ज्या यायेत । ”

सेठ मेमेपि ज्यामित जूसा वइखुन्ह हे धाइगु “ध्व छे ज्या
यायेगु सा शील पालन याये फुसा जक यायेगु, तर बोधिसत्वयात
शील पालन याये माःगु खँ मधागु जुया च्वन । धाल- “ज्यू तात !
थःगु ज्या धका मती तया ज्या या ।” अबलेसं निसें व आज्ञाकारी
जुया, मन्य थःगु श्रमया ख्याल मतसे वयागु फुकं ज्या यायेगु
यात । सुथंनिसें बुइ वना बहनी तिनि लिहाँ वइगु ।

छन्हु नगरय् उत्सवया घोषणा जुल । सेठजुं दासीयात सःता
धाल- “थौं उपोसथ दि खः । छेयापि ज्यामितयेत न्हिध्याकं हे
जा थुया ब्यु । इलय् नया उपोसथ-व्रत धारण याइ ।”

बोधिसत्व न्हापनं हे दना बुइ वन । वयात सुना नं उपोसथ-
व्रत च्वनेगु खँ मधा । मेमेपि ज्यामितयेसं न्हापनं निसें हे नया
उपोसथ-व्रत धारण यात । सेठं नं कलाः काय्-मह्यायपि व
थःथितिपि लिसे जाना उपोसथ-व्रत धारण यात । सकलें उपोसथ-
व्रतया बिचाः याइपिसं म्हति म्हति थःथःपिनि छे छे वना फेतुना
शीलया बिचाः यायेगु यात । बोधिसत्व न्हिच्छि यंकं ज्या याना
निभाः बीका लिहाँ वल ।

सुवाः नं ल्हा सिकल, जा ताना हल । बोधिसत्वं न्हापा लिपा
जूसा थुइति तःसकं कालाकुलु सः वया च्वनोगु ख, अकि न्यन-
(सकलें) गन वन ? लिसः वल- सकलें उपोसथ-व्रत धारण याना

थ थःपिनि छेँ वन । वं विचाः यात- थुलिमछि 'शीलवान्पिनि'
 दथ्इ जि याकचा 'दुःशोल' जुया चवने मखु । वं वना सेंठयाके
 न्यन— यदि आः उपोसथ-व्रतयागु अंगया संकल्प यात धाःसा
 व्रत जुइ कि मजुइ ? सेंठं लिसः बिल- “न्हापनं निसें संकल्प
 मयागु जुया पूण-व्रत ला जुइ मखु, बरु, बच्छि व्रत धाःसा नू ।”

“थुलि हे थःजु” धका विचाः याना वं सेंठयाके-शील ग्रहण
 यात, उपोसथ व्रतया संकल्प यात, थः चवनेथाय् वन, गोतुला
 शीलया विचाः यायेगु यात । न्हिच्छि यकं छुं मनसे च्वंगुलि चान्हे
 प्वाथय् स्याना वल । सेंठं तताःजि वासः हयेके बिया नये निति
 धाल । लिसः बिल- “म्वाना च्वतले व्रत मस्यकेगु संकल्प खः ।
 उकि वासः नये मखु ।” तःसकं स्याना वल । नसंचा ई जुइथे जुइथे
 च्ववले तकं बेहोश जुल । “आ प्राण तोतिगु जुल” धका मती
 तया, वयात ल्हना ह्या वरन्दाय् गोतुइकल ।

अबले हे वाराणसी जुजु यक्व लावा लश्कर मुंका रथय्
 च्वना नगर प्रदक्षिणा यायां अन थ्यंक वल । बोधिसत्वं वयागु
 सुख ऐश्वर्य खंबले मनय् लोभ उत्पन्न जुल । वं इच्छा यात- “जि
 जुजु जुइ ।” उगु बच्छि-व्रतया प्रभावं वं मरणं लिपा, वया महेषी-
 या काखय् जन्म ग्रहण यात । भिला प्वाथय् दयेका व पुत्र जन्म
 विल । उदय कुमार नां चवन । ल्याय्म्ह जुइका फुक शिल्पं
 निष्णात जुल । न्हापायागु जन्मया ज्ञान दुगुलि वं न्हाबलें थुगु
 हर्ष-वाक्य प्रकट याना च्वनीगु 'ध्व जिगु न्हापायागु जन्मया
 चिकिचाधंगु कर्मया फल खः । बौम्ह मृत्यु जुइवं गबले वयात राज्य
 प्राप्त जुल अबले नं व थःगु सुख ऐश्वर्य स्वस्वं वहे हर्ष-वाक्य
 व्यक्त यायेगु याना चवन ।

छम्ह नगरय् उत्सवया ब्यवस्था जुया च्वंगु खः । जनतापि
 म्हितेगुली लगे जुया च्वन । अबले वाराणसीया उत्तर द्वारय्
 च्वनीम्ह छम्ह भिशती लः थनेगु ज्याय् च्वना च्वंगु जुया च्वन ।
 वयात निगः ध्येवा दत्त, गुकियात वं पःखाया अःपा कापी तया
 तल । अन हे लः थनेगु ज्याय् च्वना च्वंम्ह छम्ह गरोबम्ह मिसा
 च्वना च्वंगु जुया च्वन । वं व लिसे सहवास यात । वं धाल -
 “स्वामी ! नगरय् उत्सव न्यायेका च्वन । यदि छिके छुं दःसा
 भोसं नं मोज माने याये ।

“द ला दु ।”

“स्वामी ! गुलि दु ?”

“ध्येवा निगः ।”

“गन दु ?”

“उत्तर - द्वारय् अःपा कापी तया तयागु दु ।” “जिगु भारा
 थनं भिनिगु योजन तापाक लाना च्वन । छके छुं दु ला ?”

“अँ दु ।”

“गुलि दु ?”

“ध्येवा निगः हे ।”

“छंगु ध्येवा निगः जिगु ध्येवा निगः जम्मा प्यंगः जुल ।
 उकीया छगू भागं नस्वा व छगू भागं अय्ला न्याना मोज याये ।
 हँ, छं तया तयागु निगः ध्येवा ज्वना वा ।”

व लय् लय् ताल ‘कलातं वयागु नुगःया खँ धाल ।’ अत्रे

घाल- “भद्रे चिन्ता याये मते । व कया ह्ये ।” थुलि घया पिहां वन । वयाके किसियागु ति बल दुगु जुया चवन । खुगु योजन वने धुं बले बान्हति जाल, गवले फि व्हाना व्हाना छ्वया चवंगु मिद्वंथें ववाना चवंगु खः । व उगु फिसलय् न्हुतु न्हुया वना चवंगु खः । घन लोभं लय्लय् ताम्ह, काषायवस्त्रया भ्वाथलं हिना तःम्ह हानं न्हाय्पनय् ताडया हः सुया व मस्तं म्ये हाला राजाङ्ग-नय् थ्यंक वन ।

उदय जुजु इयाः चायेका दना चवंगु जुया चवन । वं विचाः यात ‘छु कारण खः, थ्व थुजागु निभाः फसय् छुं हे परवाह मयासे लय् लय् तातां म्ये हाला वना चवंगु जुइ ? वयाके न्यनेगु इच्छां वं छम्ह मनू छ्वया बिल । वं वना घाल- “जुजुं छन्त सःता चवन ।’

“जुजु जिमि सु परे जू ? जि जुजु म्ह मस्यू ।”

वयात जवरदस्ती यंका छथाय् थना तल । जुजुं वयाके थ्यन्यं निपुगु गाथा घाल—

अङ्गारजाता पठवो क्रुक्कुलानुगता म्ही,
अथ गायसि वत्तानि न तं तपति आतपो ॥
उद्धं तपति आदिच्चो अथो तपति वालुका
अथ गायसि वत्तानि न तं तपति आतपो ॥

[पृथ्वी मि जुया चवंगु दु, बंय् छ्वया चवंगु ह्यंवा लाया तःगु दु । छं म्ये हाला वया चवन । छन्त निभालं मछ्वयेकू ला ? च्वय् सूर्जं थिना चवन, व्वय् फि ववाना चवन । छं म्ये हाला चवन ।

छन्त निभालं मछ्वयेकू ला ?]

वं जुजुया खँ न्यना स्वपुगु गाथा धाल—

न मं तपति आतपो, आतप्पा तपर्यन्ति मं,
अत्था हि विविधा राज ते तपन्ति न आतपो ।

[जित निभालं छ्वयेका मच्चं, जित कामनातयेसं छ्वयेका च्वंगु दु । हे राजन ! जिके यक्व कामनात दु । इमसं जित छ्वयेका च्वंगु दु, निभालं मखु ।]

जुजुं न्यन— छंके छु गुजागु काम दु ? वं धाल—

“देव ! जि दक्षिण द्वारय् च्वनोम्ह गरीबम्ह मिसा लिसे सहवास याना । वं जिके न्यन, “स्वामी ! उत्सव माने याये, छिके छुं दु ला ? “जि धया ‘जिगु भारा उत्तर द्वारय् पःखा कापी तथा तथागु दु ।’ वं जित व कायेके छ्वया हल । निम्हसिनं मोज याये । वयागु व खँ जिगु नुगलं पिहाँ मत्रं । जि व लुमका च्वना, अले जि काम-अग्नि छ्वया च्वना । देव ! थ्व जिगु काम खः ।”

थुजागु निभाः—“फसय् छुं हे परवाह मतसे छ छाय् म्ये हाहां वना च्वनागु ?”

“महाराज ! व भारा हया व नापं रमण याये, थुगु कारणं प्रसन्न-चित्त जुया म्ये हाला च्वनागु खः ।”

“हे पुरुष ! छु छं उत्तर-द्वारय् तथा तथागु भारा छगु लाख

दु ला ?

“देव ! मद्दु ।”

अले न्यन— ‘अले छु न्यय्द्वः, प्योद्वः, स्वीद्वः, नीद्वः, भिद्वः, न्याद्वः, द्वःछि, न्यासः, प्यसः, स्वसः. निसः, सच्छि, न्येतका, प्यीतका, स्वीतका, नीतका, भितका, न्यातका, प्यतका, स्वतका, नितका, छतका, छमोह, छमुका, प्यंगू-मासा, स्वंगू-मासा, निगू-मासा, छगू-मासा दु ला ?’

“महाराज ! मद्दु ।”

“बागू-मासा दु ला ?”

“दु देव ! थुलि हे जिगु धन खः । व हया व नाप रमण याये । उकिं जि वना च्वनागु खः । थ्व हे प्रसन्नता, थ्व हे सौमनस्यया कारणं जित थ्व निभाः—‘फसं छ्वयेका मच्चं ।’

जुजुं घाल— ‘हे पुरुष ! थुजागु निभालय् अन वने मते । जि छन्त बागु-मासा बी ।’

“देव ! छिगु खँ नं मानय् याये, हानं व नं तोते मखु । जि वनेगु मतोतुसे व नं काये ।”

“हे पुरुष ! आसे, जि छन्त छगू मासा बी ।” हानं निगू मासा थुकथं बढे यायां कोटी, सच्छि-कोटी बीगु खँ घया मवनेत घालं नं बं थ्व हे लिसः बिल— ‘देव ! थ्व काये, हानं व नं काये । अनं लिपा ‘सँठ’ आदि पदया प्रलोभन क्यन । युवराज याना बीगु

खँ ल्हात । अले बागू राज्य वीगु खँ घया रोके जुइत घाल । वं स्वीकार यात ।

जुजुं मन्त्रीपित आजा बिल- “हूँ, जिमि पासायात सँ खाका मोल्हुइका, छायापिया हति ।” अमात्यपिसं अथे हे यात । जुजुं राज्य बच्छि याना वयात बागू राज्य बिल । घया तःगु दु, बागु-मासाया प्रेमं वं बागू-राज्य कया नं उत्तर पाखे वं हे वन । वयागु नां अध-मासा जुजु जुल ।

इपि निम्हं मिले चले जुया प्रसन्न पूर्वक राज्य यायां छन्हु रघानय वन । अन क्रीडा याये घुंका उदय जुजु अर्ध-मासा जुजुया मुलय् छयें दिका गोतुल । वं न्ह्यो वयेकेवं वया मनूत क्रीडाया इच्छां उखें थुखें वन । अध-मासा जुजुं बिचाः यात- “जि न्हाबलें बागू-राज्यया मालिक जक छाया जुया चवनेगु ? थवयात स्याना जि थः हे छाया जुजु मजुइगु ?” थथे बिचा याना, वयात स्याये निरति तलवार पिकाल । अले हानं बिचा यात- थव जुजुं जि गरीबयात थः ज्वलिज्वःमह याना, महान ऐश्वर्य बिल । थुजाम्ह ऐश्वर्य दातायात स्यायेगु जिगु इच्छा जुया वल । थव अनुचित खः ।” थथे बिचाः याना वं तलवार म्यान दुनय स्वधन ।

तर, हानं निकोखुसी नं वयागु मनय व हे संकल्प वल । अबले बिचाः यात- “थव चित्त बार बार उत्पन्न जुया पाप कर्म याकां तोती ।” वं तलवार बँय तया बिल, जुजुयात थना वयागु पालि भोपुया घाल- “देव ! क्षमा याना विज्याहूँ ।”

“मित्र ! छंगु व जिगु दथुइ छुं द्वेष मदु मखु ला ?

“महाराज ! दु, जि थथे याना ।” “अयसा मित्र ! क्षमा
जुल । इच्छा दुसा राज्य या । जि युवराज जुया सेवाय् चवने ।”

“देव ! जित राज्य माःगु मदु । थ्व तृष्णां जित नकय् कुरका
बी । छपिसं थःगु राज्य कया बिज्याहुँ । जि प्रव्रज्या ग्रहण याये ।
जि कामनाया हा खंके धुन । थ्व सङ्कल्प-विकल्प यायेव वृद्धि
जुइगु जुया चवन । आ जि सङ्कल्प-विकल्प दयेके मखुत ।” थुगु हे
कथं उदान वाक्य घाघां वं प्यपुगु गाथा धाल -

अद्वसं काम ते मूलं सङ्कप्पा काम जायसि,
न तं सङ्कप्पयिस्सामि एवं काम न होहिसि ॥

[हे कामना ! जि छंगु हा खंके धुन, छ सङ्कल्प याना दया
वइम्ह खः । आ जि छंगु सङ्कल्प-विकल्प दयेके मखुत । थुकथं हे
कामना ! छ उत्पन्न जुइ मखु ।]

थथे घया हानं काम-भोगय् लगे जुया च्ववि जनतापिन्त
धर्मोपदेश व्युव्युं न्यापुगु गाथा धाल -

अप्पापि कामा न अलं बहूहि पिं न तप्पति,
अहहा बाल्लपत्ता पटिविज्जेथ जइमतो ॥

[न भतिचा काम-भोग पर्याप्त जू, न आपा दयेवं तृप्त जू ।
अहा ! बाल-प्रलाप मात्र खः । (थुमित) जागहक जुया त्याग
यायेमाः]

थुक्थं वं जनतापिन्त घर्मोपदेश बिया, उदय जुजुयात राज्य तोता, जनतापिन्त ख्वयेक ख्वयेक तोता, हिमालय्य वन । अन प्रब्रजित जुया, ध्यान व अभिज्ञा प्राप्त याना काल । व प्रब्रजित जुइवं उदय-राज उगु प्रीति वाक्ष्य पूर्ण यायां खूपुगु गाथा घाल-

अप्परस्स कम्मस्स फलं मर्माद्यद्,
उदयो अञ्जगमा महत्तपत्तं,
सुलद्धु लामा वत्त माणवस्स,
यो पब्बज्जि कामरागं पहाय ॥

[थुगु जिगु चीधंगु कर्मया फल खः, उदययात थुलि महान ऐश्वर्यं प्राप्त जुल । जिमि मित्रयात थ्व तःधगु लाभ जुल, वं काम-भोग तोता प्रब्रजित जुया काल ।]

थुगु गाथाया भावार्थ सुयागुं विचारय् मवः । छन्हु वया अग्र महेशीं गाथाया अर्थ म्यन । जुजु मकं । वया गंगमाल घयाम्ह नौ छम्ह दुगु खः । वं जुजुयात सँ खाइबले न्हापां खोचां खाइगु अनं लिपा चिम्तां सँ पुया बीगु । खोचां सँ खाइबले जुजुयात याउंसे चवनीगु, तर सँ पुइबले कष्ट जुइगु । वं न्हापां वयात पुरस्कार बी मास्ते वइगु तर लिपा छुच्चं धयना बी मास्ते वइगु ।
छन्हु वं देवीयात घाल- “भद्रे ! भी नौ मूर्ख खः ।”

“देव ! छु याये माल लय् ?”

“न्हापां सँ पुया लिपा खोचां चायेमाः ।” वं नौयात सःता घाल- “तात ! आ गुखुनु जुजुया सँ दयेके मालीगु खः, अबले

न्हारां सँ पुया लिपा खोचां खायेगु यायेमाः । अले यदि जुजुं वर पवं घाल घाःसा घायेगु या, “देव” जित मेगु वर माःगु मद्दु । छपिनिगु उदान-गाथाया भावार्थ कना बिज्याहूँ । जि छन्त यक्व घन बी ।”

वं ‘ज्यू’ धका स्वीकार यात । सँ चा खुनु न्हापां चिम्ता ज्वन । जुजुं न्यन- “गंगमाल ! थ्व थुगु न्हूगु छु ज्या यायेत सना च्वनागु ?” “देव ! नौतयेसं न्हूगु कथं नं ज्या या ।”

वं न्हापां सँ पुया बिल । अले लिपा खोचां सँ खाना बिल । जुजुं घाल- “वर पवं ।”

“देव ! मेगु छुं नं म्वाः । उदान-गाथाया भावार्थ कना बिज्याहूँ ।”

जुजुयात थः गरीबबलेसिगु खँ कने मछालापुसे च्वं च्वंगु जुया च्वन । वं घाल- “तात ! थुगु वरं छन्त छु लाभ दु ? मेगु वर का ।”

“देव ! जित थ्व हे बिया बिज्याहूँ ।”

जुजुं मखुगु खँ ल्हाये ग्याना ‘का सा का’ धका स्वीकार यात । हानं कुम्मास-पिण्ड जातकय् वःगु वर्णन अनुसारं फुकं तयार याना व रत्न-सिंहासनय् च्वना उदान-गाथाया भावार्थ थुइका बिल, “गंगमाल ! जि न्हापाया जन्मय् थुगु हे नगरय् “वं थःगु न्हापायागु जन्मया फुककं खँ न्यंका घाल- “थुगु कारणं याना जि गाथाया न्हापांगु बच्चि भाग घया च्वना । जिमि मित्र प्रब्रजित जुल । जि प्रमादया बशय् लाना राज्य जक याना च्वनागु खः ।

थुगु कारणं लिपायागु बापु गाथा घया च्वना ।”

ध्व खँ न्यना नौचां बिचाः यात- “बच्छि उपोसथ-भ्रत धारण याःगुलि जुजुयात थुलिमच्छि सम्पत्ति प्राप्त जुल । कुशल-कर्म याये हे माः । जि प्रब्रजित जुया थःम थःत स्थिर याये ।” व थःथिति सम्बन्धीपिन्त तोता, जुजुयाके प्रब्रजित जुइगु आज्ञा कया हिमालय्य वन ।

अन ऋषि-प्रब्रज्या क्रमं प्रब्रजित जुया, अनित्य, दुःख च अनात्मया बिचाः याना, विपश्यना-भावनाया अभ्यास यात । थुकथं प्रत्येक-बुद्धत्व लाभ याना, ऋद्धिबल प्राप्त जुंगु पात्र चीवर धारण यात, अले गन्धमादन पर्थतय् न्यादँ बित्ते याना वाराणसी जुजु लिसे नाप लायेत आकाशं वया उद्यानय् मङ्गल-शिलाय् फेतुत । मालि म्हसीका, वना जुजुयात निवेदन यात — “देव ! गंगमाल प्रत्येक बुद्ध जुया आकाश मार्गं वया उद्यानय् विज्याना च्वन ।”

जुजु ध्व खँ न्यना प्रत्येक बुद्धयात प्रणाम यायेगु इच्छां काचा-काचां वन । राज-माता नं काय् नापं तुं वन । जुजुं वस्पोलयात प्रणाम याना छखे लिना दना च्वन । राज्य-परिषर्दिप नं । वस्पोलं जुजुया नां कया कुशल वार्ता खँ ल्हात ।- “गथे खः ब्रह्मदत्त ! प्रमाद रहित जुया धर्मानुसार राज्य याना बिज्या मखु ला ? दानादि पुण्य कर्म याना बिज्या मखु ला ?” ध्व खँ न्यना राज-माताया तँ पिहाँ वल- “ध्व बवह्यंगु जन्म दुम्ह, फोहर सप्फा याइम्ह, नौचिया काय् नं थःगु हँसीयत थुइके मफु । जिमि काय्-यात गुम्ह पृथ्वीपति खः, गुम्ह क्षत्रीय खः, ‘ब्रह्मदत्त’ नां कया सःता च्वन ।”

वं न्हेपुगु गाथा धाल—

तपसा पञ्चहन्ति पापकम्मं
 तपसा न्हापित कुम्भकारभावं
 तपसा अभिभूय गङ्गमाल,
 नामेनालपसञ्ज ब्रह्मदत्तो ॥

[तपस्यां पाप-कर्म छुटे जुइगु खः, अथेसा छु तपस्यां नो पहः
 व कुम्हा पहः नं छुटे जू ला ? हे गंगमाल ! छं तपस्यां अभिभूत
 जुमा थौं 'ब्रह्मदत्त' यात नां कया सःता च्वन ।]

जुजुं मांम्हसित रोक्य याना प्रत्येक-बुद्धयागु गुणत प्रका-
 शित यायां च्यापुगु गाथा धाल—

सन्दिट्टिकमेव पस्सथ,
 खन्ति सोरच्चस्स अयं विपाको ।
 यो सब्बज्जस्स वन्दितो,
 तं वन्दाम सराजिका समच्चो ॥

[क्षमा व शान्तिया थुगु हे जन्मया फल स्व । अमात्य व
 राज्य-परिषद् लिसैं भी सकसियां वन्दनीयपिन्त प्रणाम यात्रा
 च्वं च्वन ।]

जुजुं मांम्हसित रोक्य याना बीवं मेपि जनतापिसं दना
 धाल— 'देव ! थ्व अनुचित खः, थुकथं नीचगु जाति दुम्हं
 छःपिन्त नां कया सःता च्वं च्वन ।' जुजुं जनतापिन्त रोक्य याना

वस्पोलयागु गुणानुवाद यायेत अन्तिम गाथा धाल—

मा किञ्चि अवचुत्थ मङ्गमालं,
मुनिं मोनपथेसु सिक्खमानं ।
एसो हि अतरि अण्णवं,
यं तरित्वा विचरन्ति वीतसोका ॥

[मौन-गार्ग्या अभ्यासो गंगमाल मुनियात छुं छुं घाये मते । श्वस्पोल उगु समुद्रयात पार याना बिज्याये धुकूम्ह खः, गुकियात पार याना शोक-रहित जुया विचरण याना जुइपि खः]

थुलि घया जुजुं प्रत्येक बुद्धयात प्रणाम याना निवेदन यात-
“भन्ते ! जिमि मांयात क्षमा याना बिज्याहुं ।”

“महाराज ! क्षमा जुल ।”

राज्य-परिषद नं क्षमा फवन । जुजुं थःयाय् च्वनेगु वचन फवन । प्रत्येक-बुद्ध वचन-बद्ध मज्जेसे राज्य-परिषदपिसं स्वया च्वंक च्वंक आकाशय् च्वना जुजुयात उपदेश बिया गन्धमादन (पर्वत)य् बिज्यात ।

शास्तां थुकथं धर्म-देशना हया 'उपासकपि, थुकथं उपोसथ-
न्नत धारण याये हे माः घया जातक मिले याना बिज्यात । अबले प्रत्येक-बुद्ध परिनिर्वाण जुया बिज्यात । अर्ध-मास जुजु आनन्द जुया च्वंगु खः । माता महामाया । अग्र महेशो राहुल माता । उदय राज ला जि हे जुया च्वनागु खः ।

—क्वचाल—

सिलिल
विज्ञान वरी सांगु

सम्पादकया सफूत :-

प्रकाशित :-

- १] पायासि सुत्त [अनु०]
- २] तथागतया न्हापांगु उपदेश : धर्मचक्र प्रवर्तन सूत्र
- ३] यःम्ह म्हाय् [उपन्यास]
- ४] अभिधम्मत्थ संगहो. भाग-१
- ५] नेपाःमि व बर्मी लिसे स्वापू
- ६] केही बौद्ध गीतहरू [सम्पा०]
- ७] त्रिरत्न गुणानुस्मरण (सह केही बौद्ध गीत) [सम्पा०]
- ८] राहुलयात तथागतया उपदेश [सम्पा०]
- ९] गुपु जातक मुना [सम्पा०]

थाकू :- सुभाष प्रिन्टिङ्ग प्रेस, नकबही, यल । फोन : २११९१